

BUDOUCNOST EVROPY JE V DIALOGU PARTICIPATIVE EUROPEAN CITIZENSHIP

ed. Vít Nejedlo

Asociace
pro mezinárodní
otázky
Association
for International
Affairs

**Asociace
pro mezinárodní
otázky**
Association
for International
Affairs

BUDOUCNOST EVROPY JE V DIALOGU PARTICIPATIVE EUROPEAN CITIZENSHIP

ed. Vít Nejedlo

Asociace
pro mezinárodní
otázky
Association
for International
Affairs

BUDDUCNOST EVROPY JE V DIALOGU
PARTICIPATIVE EUROPEAN CITIZENSHIP

Editor/Editor Vít Nejedlo

Kolektiv autorů/Authors Tomáš Doucha, Helmut Elfenkämper, Jitka Jurková, Jakub Kulháněk, Vít Nejedlo,
Vendula Peisertová, Ondřej Pícka, Lukáš Soukup

Překlad/Translation Tomáš Šindelář

Jazyková korektura/Proofreading Claire Piskor, Marek Dvořák

Grafická úprava/Designed by Side2

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO)/Association for International Affairs (AMO)

Žitná 27

110 00 Praha 1

Tel./fax: +420 224 813 460

info@amo.cz

www.amo.cz

© AMO 2008

ISBN 978-80-87092-04-0

OBSAH

Předmluva 7

SHRNUTÍ DISKUSÍ

- Jak dál s evropskou ústavou? 9
- Evropská politika prezidenta Sarkozyho 13
- Jaké bylo německé předsednictví? 15
- Priority českého předsednictví v Radě EU 19
- Česká ekonomika po vstupu do eurozóny 23
- Evropská unie: nový podnět pro populismus? 27
- Perspektivy vztahů EU a Ruska 31
- Společná zemědělská politika: výzvy a perspektivy 35
- Co říká Evropa nezávislosti Kosova? 39
- „Definitivní“ rozšíření schengenského prostoru 43

ODBORNÉ STUDIE

- Výsledky německého předsednictví Radě EU / Helmut Elfenkämper 45
- Priority ČR v souvislosti s předsednictvím v Radě EU / Lukáš Soukup 51
- EU a Rusko: sňatek z rozumu? / Jakub Kulhánek 57
- Možné změny Společné zemědělské politiky Evropské unie a jejich dopady na české zemědělství / Tomáš Doucha 61
- V Evropě padly další hranice, rozšířil se schengenský prostor / Vít Nejedlo 67

CONTENTS

Preface 73

SUMMARIES OF DEBATES

How to proceed with the European constitution? 75

European policy of President Sarkozy 79

Looking back at German Presidency 81

Priorities of the Czech presidency of the Council of the European Union 85

The Czech economy after entering the Euro zone 89

European Union: a new stimulus for populism? 93

Prospects of EU – Russia relations 97

Common Agricultural Policy: challenges and prospects 101

How does Europe view Kosovo's independence? 105

"Definite" enlargement of Schengen area 109

EXPERT PAPERS

The results of the German EU-Presidency / Helmut Elfenkämper 113

Priorities of the Czech Republic for the Presidency in the Council
of the European Union / Lukáš Soukup 119

EU and Russia: marriage de convenance? / Jakub Kulháněk 125

Possible changes of the Common Agricultural Policy of the European Union
and their effects on the Czech agriculture / Tomáš Doucha 129

Another border in Europe down – the Schengen area expands / Vít Nejedlo 135

PŘEDMLUVA

Přestože Česká republika patří stále k těm „novějším“ členským státům Evropské unie, napsalo a namluvílo se toho o EU v českém prostředí velmi mnoho. Prvotní jásot nad tzv. návratem do Evropy byl vystřídán pragmatickým zvažováním, jaká pozitiva s sebou členství v Unii přináší a jaké závazky jsou s tím spojeny. Ovšem sny o přijetí do klubu vyvolených, kde létají pečení holubi do úst, se ukázaly stejně lichými jako obavy z rozpuštění se jako kostka cukru v evropské kávě. Česká republika vyzrála v platného člena EU, který je schopen vést konstruktivní dialog o otázkách evropské současnosti ale i budoucnosti. Spolu s tím zrálo i novodobé české evropanství. Tento sborník vychází v době, kdy již Česká republika není v Unii nováčkem a je na ní, aby předávala své zkušenosti dalším státům, které o vstup do EU usilují nebo do ní nedávno vstoupily.

Jak bylo zmíněno výše, prošla veřejná debata o evropských tématech značným vývojem. Bylo by ovšem chybou domnívat se, že vstupem do Evropské unie může podobný široký veřejný dialog skončit, že jsme splnili svůj cíl. Opak je pravdou. Místo usínání na vavřínech vítězství je potřeba takový dialog prohlubovat a dále jej rozvíjet. A právě k tomuto cíli směřovaly všechny aktivity, které byly uskutečněny v rámci projektu Participative European Citizenship. Jednalo se v první řadě o deset veřejných diskusí, jejichž shrnutí najdete na následujících stránkách. Dále byly uspořádány dva semináře pro novináře a dva semináře pro středoškolské pedagogy nazvané „Jak učit o EU?“. Poslední součástí projektu bylo uveřejnění pěti odborných studií, které jsou rovněž zařazeny v tomto sborníku a tématicky vždy souvisejí s některou z uskutečněných diskusí.

Pokud tento sborník přispěje k tomu, že se jeho čtenářky a čtenáři zamyslí nad některými diskutovanými otázkami a pokusí se hledat na ně odpovědi, pak splní svůj účel.

Vít Nejedlo

Editor a koordinátor projektu Participative European Citizenship

SHRNUTÍ DISKUSÍ

JAK DÁL S EVROPSKOU ÚSTAVOU?

9. KVĚTNA 2007, PRAHA

MODERÁTOR

Václav Nekvapil, Asociace pro mezinárodní otázky

HOSTÉ

Jana Hybášková, poslankyně Evropského parlamentu

Jan Karlas, Ústav mezinárodních vztahů

Pavel Kohout, analytik PPF, a.s.

Jiří Šedivý, náměstek místopředsedy vlády pro evropské záležitosti

Jan Karlas: Je nezbytné komunikovat s veřejností

Podle Jana Karlase se odmítnutím návrhu evropské ústavní smlouvy ukázalo, jak nezbytná je komunikace s veřejností. Občané členských států totiž přes veškeré výhody plynoucí z ústavy často nejsou dokumentu příliš nakloněni. Další zamítavé referendum by podle Karlase mohlo již zásadně otřást základy Unie. Jan Karlas připomněl, že Německo bylo Evropskou radou pověřeno do konce svého předsednictví předložit zprávu o současném stavu a možnostech dalšího osudu evropské ústavy. Výsledek by měl být podkladem pro rozhodnutí Evropské rady o reformním procesu. Podle Karlasovy analýzy se přitom jeví jako pravděpodobné vytvoření nové smlouvy.

Jiří Šedivý: Česká vláda podpoří klidně i zcela nový návrh smlouvy

Jiří Šedivý shrnul, že Evropa má dvě základní možnosti – buď zachovat status quo založený na smlouvě z Nice, nebo udělat revizi „staré“ smlouvy a vytvořit její novou podobu. „Pozitiva stávajícího návrhu Smlouvy o ústavě pro Evropu vidím v omezení počtu komisářů na 2/3 členských států,“ uvedl Šedivý. „Již nyní vidíme, že se vytvářejí umělá portfolia, což je proti obecným prioritám ČR v EU, ke kterým patří snižování byrokratické zátěže.“ Podle Šedivého je požadavek transparentnosti a kontrolovatelnosti rozhodování jednou z dlouhodobých priorit České republiky. Jiří Šedivý podotkl, že česká vláda dává přednost novelizaci stávajícího rámce smlouvy z Nice, ale podpořila by případně i zcela nový návrh základního ústavně-právního textu EU.

Jana Hybášková: Ústavu potřebujeme a formální dohady nás jen zdržují

Jana Hybášková souhlasí, že je rozhodně potřeba, aby Evropa měla nová pravidla. Potřebuje řešit některé záležitosti na nadnárodní úrovni, potřebuje například evropský registr kradených automobilů, evropský registr DNA nebo evropský bankovní registr. Při současných jednáních však jde podle ní hlavně o politiku, o zoufalý souboj o udržení politické moci mezi představiteli členských zemí a Evropany. Dodala, že proces probíhající poslední dva roky je jednoznačně oslabením Evropy a totálním návratem k národním státům.

Jana Hybášková je přesvědčená, že Evropa potřebuje právě v zahraničněpolitických otázkách pevnější rámec a formální dohady o ústavě ji jen zdržují. „Třeba se nový dokument nebude jmenovat ústava, nebude nadřazený předchozím smlouvám, ale bude ‚navazující‘, zmizí nám hymna i vlajka, nebude tam ministr zahraničních věcí, i když je jasné, že se Evropa bez takové funkce neobejde, ať se bude jeho funkce jmenovat koordinátor či podobně.“

Pavel Kohout: Neplatí, že čím bude EU větší, tím bude více prosperovat

Pavel Kohout podotkl, že často uváděný předpoklad, že politická integrace EU je v podstatě pozitivní pro hospodářský růst, zaměstnanost atd. nemusí být správný. Podle některých výzkumů kupodivu s rostoucí integrací klesá míra hospodářského růstu a překvapivě neroste zaměstnanost. Vzápětí ale dodal, že starý kontinent na tom není špatně – ekonomika v současnosti zaznamenává růst, konkurenceschopnost evropského zboží na zahraničních trzích je velmi vysoká a společná měna euro začíná v posledních letech dobře plnit svou funkci. Kohout se dotkl i často zmiňovaného názoru, že Evropská unie se dříve nebo později bude muset přeměnit na státní útvar, aby mohla konkurovat USA a Číně. „Kdyby to byla pravda, bylo by Švýcarsko velmi chudé a Nový Zéland a Island by umíraly hladu.“ Podle Kohouta to dokazuje, že úměra mezi velikostí a prosperitou nefunguje, proto je potřeba silnější argument, a tím je nutnost větší flexibility. Zde ovšem platí faktor, že větší centralizace moci vede k větší byrokracii a tím omezení akceschopnosti.

SHRNUTÍ DISKUSÍ

EVROPSKÁ POLITIKA PREZIDENTA SARKOZYHO

19. ČERVNA 2007, PRAHA

MODERÁTOR

Ondřej Pícka, Asociace pro mezinárodní otázky

HOSTÉ

Jan Eichler, Ústav mezinárodních vztahů

Eliška Tomalová, Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova v Praze

Zdeněk Velíšek, Česká televize

Eliška Tomalová: Ambice ve Středomoří nemusí sklidit pochvalu

Eliška Tomalová se zaměřila na postoj prezidenta Sarkozyho k problematice vnějších vztahů Evropské unie. Vedle důrazu na transatlantickou spolupráci s přirozeným unijním spojencem USA, vyzvedla především ambiciózní plány na intenzifikaci středomořského partnerství. Sarkozy dokonce zmínil i určitý formální rámec takové spolupráce. Jak ovšem Eliška Tomalová připomněla, je otázkou, zda dokáže francouzský prezident prosadit tuto oblast jako prioritu EU ve vnějších vztazích. Varovala také, že někteří politici mohou ve formalizované spolupráci vidět konkurenci EU a zbytečné plýtvání integračními snahami a finančními prostředky.

Jan Eichler: A možná přijde i nový návrh evropské ústavy

Jan Eichler se věnoval postoji francouzského prezidenta k vnitropolitickému vývoji Evropské unie. Velkým tématem do diskuse je možnost tzv. dvourychlostní integrace, kterou Sarkozy představil jako jednu z relevantních alternativ budoucího směřování Unie. Co se týká dalšího osudu evropské ústavní smlouvy, je podle Eichlera zřejmé, že Francie bude podporovat revizi stávajícího textu a vyloučit nelze ani Sarkozyho iniciativu ohledně předložení zcela nového návrhu smlouvy.

Zdeněk Velíšek: S reformou společné zemědělské politiky bude problém

Zdeněk Velíšek se zaměřil na ekonomické aspekty Sarkozyho evropské politiky. Připomněl důraz, který nový francouzský prezident klade na posílení role Evropské unie v globální ekonomice. Velíšek také zmínil, že podle Sarkozyho je sice reforma institucí nezbytná, ale co se týká reformy Společné zemědělské politiky nebo dalšího rozšiřování EU, lze očekávat spíše konzervativní přístup. Je totiž obecně známo, že právě Francie patří k zemím, které současného štedrého systému využívají nejvíce. Pokud lze o reformách obecně říci, že jsou pro voliče nepopulární, pak to ve Francii v otázce zemědělství platí dvojnásob.

SHRNUTÍ DISKUSÍ

JAKÉ BYLO NĚMECKÉ PŘEDSEDNICTVÍ? *

26. ČERVNA 2007, PRAHA

MODERÁTOR

Jakub Kulhánek, Asociace pro mezinárodní otázky

HOSTÉ

Adam Černý, Hospodářské noviny

Šárka Daňková, Lidové noviny

Helmut Elfenkämper, velvyslanec Německa v ČR

Vladimír Handl, Ústav mezinárodních vztahů

Libor Sečka, Ministerstvo zahraničních věcí ČR

* Příspěvek J. E. Helmuta Eltenkämpera je ve zkrácené podobě uveřejněn na straně 45

Libor Sečka: Německo bylo čestným makléřem

Libor Sečka chválil německou diplomacii za to, že dokázala odložit národní zájmy a vystupovat při diskusích jako „čestný makléř“. Za správný označil krok Německa nezveřejnit priority předsednictví s velkým předstihem. Svěřil se také s postřehem, že velmi často o úspěchu předsednictví rozhoduje závěrečný summit. Německé předsednictví však bylo podle Sečky jiné, protože předsedající země dosahovala úspěchů po celé pololetí. Libor Sečka se vyjádřil i k výročkům polského premiéra, že by Polsko mělo dostat více hlasů v Radě EU, neboť za války rukou Němců zahynulo čtyřicet milionů Poláků. Německé předsednictví na zmíněné výroky nereagovalo, což je podle Sečky také jistou reakcí. O české úloze při jednání s Polskem řekl, že ČR pomáhala najít kompromis a dobře spolupracovala s německým předsednictvím, nicméně český návrh řešení byl Poláky odmítnut.

Vladimír Handl: Německo vrátilo vykoježenou Evropu zpět na trať

Vladimír Handl vyjádřil souhlas s Liborem Sečkou, že Berlín dokázal odložit národní zájmy, ale označení předsedající země za „čestného makléře“ nepovažoval za vhodné. Německo podle něj vystupovalo spíše jako lídr, který diskusi dával směr. Tento způsob nebyl zpočátku příliš vítán. Handl rovněž upozornil na nové mechanismy komunikace s členskými státy, které předsednictví užívalo (např. komunikace e-mailem). Přestože do německého předsednictví byla původně vkládána nízká očekávání, dokázalo Německo vyjednat klíčový kompromis mezi variantami ústavy Nice plus a ústava minus, který zachovává nejdůležitější části ústavy. Podle Handla dokázalo německé předsednictví vrátit vykoježenou Evropu zpět na trať.

Šárka Daňková: Výsledky v oblasti ochrany klimatu jsou sporné

Šárka Daňková hovořila o závazcích učiněných EU během německého předsednictví v oblasti ochrany klimatu skepticky. Přestože stanovené cíle uvítala, upozornila, že nebylo stanoveno, jakou měrou k nim přispějí jednotlivé státy. Upozornila rovněž, že může vypuknout debata o tom, jakou cestou dosáhnout snížení emisí CO₂ o 20% do roku 2020. Zatímco některé státy prosazují obnovitelné zdroje, Francie sází na jadernou energii a některé východoevropské země na technologie clean coal. Šárka Daňková upozornila, že přes veškeré diskuse své závazky vyplývající z Kjótského protokolu EU neplní dostatečně.

Co se týká role kancléřky Merkelové, domnívá se Daňková, že popularita Merkelové souvisí s její osobností, s tím, jak se dokázala prosadit ve světě mužů. Podotkla však, že doma v Německu nejsou zahraničněpolitické úspěchy Angely Merkelové vnímány tolik pozitivně a převládá názor, že by se měla věnovat spíše vnitropolitickým otázkám.

Adam Černý: Obraz předsednictví v médiích je zkreslený

Adam Černý uvedl, že často zmiňované spory mezi kancléřkou Merkelovou a ministrem zahraničí Steinmeierem jsou z velké míry uměle zveličovány sdělovacími prostředky. Upozornil, že některé oblasti německé zahraniční politiky jsou podle německé ústavy svěřeny přímo kancléři. To je podle něj i případ vyjednávání o evropské ústavě. Tím, že je toto téma silně medializované, ocitá se v hledáčku kamer a fotoaparátů logicky i Merkelová. Co se týká vyjednávání o evropské ústavě a konstruktivním postoji české diplomacie, doplnil, že vliv měl i přesun vládní odpovědnosti na ODS.

SHRNUTÍ DISKUSÍ

PRIORITY ČESKÉHO PŘEDSEDNICTVÍ V RADĚ EU

20. ZÁŘÍ 2007, PRAHA

MODERÁTOR

Vít Nejedlo, Asociace pro mezinárodní otázky

HOSTÉ

Stanislav Kázecký, viceprezident Svazu průmyslu a dopravy

Ondřej Liška, předseda Výboru pro evropské záležitosti Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR

Alexandr Vondra, místopředseda vlády ČR pro evropské záležitosti

Lubomír Zaorálek, místopředseda Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR

Josef Zieleniec, poslanec Evropského parlamentu

Alexandr Vondra: Zatím můžeme stanovit jen naše východiska

Alexandr Vondra se v úvodu svého příspěvku zabýval faktory, které budou předurčovat charakter českého předsednictví. Mimo jiné uvedl volební kampaň do Evropského parlamentu, institucionální změny předpokládané „reformní smlouvou“, konec činnosti „staré“ Evropské komise a francouzské předsednictví vedené Nicolasem Sarkozym. Místopředseda vlády poté konstatoval, že v tuto chvíli lze pouze stanovit východiska, na kterých budou priority českého předsednictví založeny a konečný výběr bude možné provést asi až na podzim roku 2008, podobně jako tomu bylo v případě německého předsednictví.

Druhou část svého příspěvku věnoval Vondra zmíněným východiskům. Vláda by se měla zaměřit na následující okruhy témat: problematika konkurenceschopnosti, liberalizace trhu práce a služeb, realizace lisabonské agendy, energetická politika EU, rozpočtová perspektiva a reforma unijních financí s ohledem na reformu společné zemědělské politiky a v neposlední řadě i posílení vnitřní bezpečnosti celé Evropské unie. Na závěr vyjádřil přání, aby se debata o českých prioritách dále rozvíjela, neboť je nesmírně důležitá. Oznámil také, že za tímto účelem vláda ČR vytvořila harmonogram pro pracovní skupiny složené z odborníků, jež se budou podílet na stanovování českých priorit v evropské politice pro rok 2009. Ohledně možného nalezení kompromisu o prioritách českého předsednictví napříč politickým spektrem uvedl, že je díky volebnímu patu takřka nemožné. Nicméně připustil, že východiska k prioritám českého předsednictví rozhodně nejsou uzavřenou kapitolou a že se výsledek může ještě velmi lišit.

Lubomír Zaorálek: Pojetí priorit je příliš úzké, EU má i jiné než ekonomické potřeby

Podle Lubomíra Zaorálka byla parlamentní debata na téma priorit českého předsednictví v důsledku snah vládní koalice nedostatečná, příliš ideologická a nikoliv věcná. Vyjádřil také znepokojení opozice nad velmi úzkým vymezením témat, která jsou dle jeho názoru extrémní a pouze ekonomická a nereflktují potřeby EU. Prohlásil, že ČSSD není ochotná přistoupit na čistě liberální pojetí priorit českého předsednictví tak, jak je stanovila vláda, zejména pokud v něm budou chybět pojmy jako ochrana, solidarita a regulace. Na druhou stranu místopředseda Zaorálek souhlasil s Alexandrem Vondrou v nutnosti provést institucionální reformu EU. Na závěr Lubomír Zaorálek požádal vládní strany, aby znovu otevřely debatu o českém předsednictví a daly šanci projednat ještě jednou východiska k českému předsednictví na půdě Parlamentu ČR.

Ondřej Liška: Vlastní priority budou tvořit jen zlomek agendy

Ondřej Liška zdůraznil provázanost s předsednictvími, která budou předcházet, a doporučil neočekávat od českého předsednictví příliš mnoho. Pouze 5 až 15 % agendy bude Česká republika podle Lišky moci stanovit jako vlastní priority a poté je možná i realizovat. Souhlasil s Lubomírem Zaorálkem, že debata v parlamentu neprobíhala dostatečně dlouho, ale alespoň ve Výboru pro evropské záležitosti Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR se o českém předsednictví diskutovalo velmi detailně. Za největší úskalí ovšem Liška považuje volby do Evropského parlamentu, které jsou plánované právě na dobu našeho předsednictví v Radě EU. Dle jeho mínění by volební kampaň mohla znemožnit dosažení konsensu v některých problematických oblastech agendy českého předsednictví. Proto Česká republika musí přistupovat k předsednictví realisticky a nepokoušet se vyvzdorovat si něco na úkor jiných členských států. Naopak se musí pokusit dosáhnout pokroku alespoň v některých ožehavých otázkách, jakými jsou například lidská práva či transformační spolupráce. Podle něj by základními východisky priorit českého předsednictví měly být důraz na realizaci základních prvků všech čtyř pilířů EU, dále na energetiku, řešení tranzitní dopravy transevropské dopravní sítě, bezpečnost, odstranění bariér pro oblast výzkumu a vzdělávání a sociální integraci v EU.

Josef Zieleniec: Občané musí cítit spoluodpovědnost za dění v EU

Josef Zieleniec zdůraznil nutnost přiblížit Evropskou unii českým občanům tak, aby za dění v EU cítili odpovědnost a přestali se do nekonečna negativně vymezovat vůči Bruselu. Následně shrnul omezení ČR při přípravách předsednictví a zaměřil se hlavně na priority francouzského předsednictví. Svě vystoupení zakončil úvahou o tom, že české heslo „Evropa bez bariér“ je sice velmi dobré, ale je třeba se ještě více soustředit na jeho obsah a na věrohodnost celého projektu českého předsednictví.

Stanislav Kázecký: Předsednictví je třeba využít, nikoli zneužít

Stanislav Kázecký se pokusil představit dopady českého předsednictví na české podniky a očekávání, se kterými podnikatelé k předsednictví přistupují. Z jeho pohledu bude české předsednictví velmi důležité, protože podmínky podnikání v ČR jsou stále více ovlivňovány evropskými směrnici. Většina českého exportu jde totiž právě do členských zemí EU. Připustil, že z tohoto důvodu je mu ekonomický pohled ODS poměrně blízký, neboť i Svaz průmyslu a dopravy ČR by

přivítal liberalizaci vnitřního trhu Unie, volný pohyb osob a ukončení přechodných období v Německu a Rakousku, zmenšení dotací v zemědělství, odstranění bariér na pracovním trhu, podporu výzkumu a v neposlední řadě i bezpečnou a konkurenceschopnou energetickou politiku. Zdravý ekonomický vývoj EU je totiž dle Stanislava Kázeckého základním předpokladem pro rozvoj dalších odvětví. Jediným účinným prostředkem v boji proti ekonomickému tlaku ze strany Číny nebo Indie je tudíž konkurenceschopnost celé EU. České předsednictví by tedy mělo nejen pomoci národním hospodářským zájmům, ale hlavně zájmům celé EU. České předsednictví je tak třeba plně využít a nezneužívat ho pro politické šarvátky a malicherné spory.

SHRNUÍ DISKUSÍ

ČESKÁ EKONOMIKA PO VSTUPU DO EUROZÓNY

24. ŘÍJNA 2007, PRAHA

MODERÁTORKA

Alice Savonová, Asociace pro mezinárodní otázky

HOSTÉ

Oldřich Dědek, národní koordinátor zavedení eura v ČR

Jiří Havel, bývalý místopředseda vlády ČR pro ekonomiku

Petr Jonák, zástupce ředitele vnějších vztahů, Škoda Auto, a.s.

David Navrátil, zástupce ředitele odboru ekonomických a strategických analýz, Česká spořitelna, a.s.

Petr Procházka, ředitel odboru EU a mezinárodních organizací, Česká národní banka

Miroslav Ševčík, ředitel Liberálního institutu

Oldřich Dědek: Přijetí eura neznamená automaticky zvýšení cen

Oldřich Dědek se ve svém úvodním příspěvku věnoval problematice tzv. vnímané inflace, která často zavedení eura v dané zemi provází. Připomněl, že spotřebitelé věnují větší pozornost nárůstu cen než jejich poklesu a že i pokud ceny rostou jen v určitém odvětví, mají obyvatelé dané země tendenci zobecnit tento nárůst na celou ekonomiku. Navíc většinou spotřebitelé porovnávají cenovou hladinu s cenami v národních měnách před přistoupením k euru a zapomínají, že v delším časovém horizontu by i tyto ceny rostly. Častou výtku, že „euro může za všechno“, komentoval Oldřich Dědek poukazem na odlišné důvody růstu inflace v jednotlivých ekonomikách států eurozóny. Jako konkrétní opatření proti nárůstu cen po přijetí eura zmínil následující prostředky. Jednak povinnost prodejců uvádět po určitou dobu dvojí ceny (v eurech a korunách) a jednak veřejnou černou listinu těch, co neodůvodněně zdražují (tzv. blacklist). V závěru svého úvodního vystoupení podotkl, že v ČR zatím není stanoveno pevné datum pro přijetí eura, a že je tedy dost času na metodologickou přípravu, jak zvládnout vstup naší země do eurozóny.

Petr Procházka: Nezbytná je rozpočtová kázeň a udržitelný schodek veřejných rozpočtů

Petr Procházka připomněl nutnost spolupráce ČNB a vlády při přípravách na přijetí eura, význam rozpočtové kázně a udržitelného schodku veřejných rozpočtů. Poukázal také na skutečnost, že ČR již součástí Hospodářské a měnové unie je, má ale výjimku ohledně používání společné měny. Předstupněm pro přijetí eura je vstup české ekonomiky do systému RM 2 a až pak je možné přijmout společnou měnu.

Jiří Havel: Nejprve reformy, potom euro

Jiří Havel podotkl, že v současné době není vůbec jisté, zda ČR euro přijme. Pokud se tak stane, nestane se podle něj s českou ekonomikou nic zásadního. Podle jeho názoru by neměly být ani žádné technické problémy se zavedením společné měny. Ekonomika je podle něj usměrňována především dvěma „kanály“ – prostřednictvím kurzů a inflačními nástroji. Po vstupu do eurozóny sice odpadne kurzový „kanál“, nicméně ani tak by nemělo dojít k žádným dramatickým změnám. Navíc ČR již dříve plnila Maastrichtská kritéria, aniž musela (s ohledem na připravované přijetí eura). Jiří Havel dále zdůraznil, že v diskusi o zavedení eura by „pro“ měli být především podnikatelé. Nejdříve je ale potřeba přistoupit k hospodářským reformám a až poté přijmout euro. Často opakovanou výtku, že je naše ekonomika rigidní, komentoval Havel poukazem na mnohem rigidnější právní úpravu trhu práce v západoevropských zemích.

Miroslav Ševčík: Přijetí eura? Nejlépe nikdy

Miroslav Ševčík připomněl, že důležité je zabývat se nejen tím, co přinese přijetí eura, ale také samotným procesem příprav vstupu do eurozóny. Podotkl, že kritéria v rovině teorie česká ekonomika splňuje, ale praxe je horší. Zdůraznil také, že měnová unie je dalším (vyšším) stadiem v procesu evropské integrace. Poukázal také na možnost ovlivňování statistik o plnění Maastrichtských kritérií před volbami prostřednictvím zkrleslených údajů dodaných ministerstvem financí. Obecně vyjádřil svůj názor na případný vstup ČR do eurozóny slovy „čím později, tím lépe; nejlépe vůbec“ s poukazem, že v současné době chybí hospodářská konvergence.

Petr Jonák: Podnikatelé jsou na vstup do eurozóny připraveni lépe než státní sektor

Podle názoru Petra Jonáka uleví vstup do eurozóny především českým exportérům. V dnešní době totiž pociťují naši vývozci citelné výkyvy v závislosti na kurzech národních měn k euru. Podotkl také, že dnes se více mluví o tom, proč euro ještě nepřijmout než o podstatě vstupu do eurozóny. Podnikatelská sféra je podle něj na přijetí eura připravena, a to dokonce více než státní sektor.

David Navrátil: Přijetí eura zvýší náklady na mzdy

David Navrátil se připojil k názorům, že vstupem ČR do eurozóny se toho pro českou ekonomiku příliš nezmění. Poukázal dále na pochybnost Maastrichtských kritérií s tím, že byly určeny rozvinutým zemím, nikoli rozvíjejícím se. Jako hlavní dopady přijetí eura jmenoval jednak růst nákladů firem na mzdy a jednak zvýšení úrokových sazeb. V debatě ohledně vstupu ČR do eurozóny je podle něj třeba argumentovat ekonomicky, nicméně poslední slovo budou mít politici.

SHRNUTÍ DISKUSÍ

EVROPSKÁ UNIE: NOVÝ PODNĚT PRO POPULISMUS?

22. LISTOPADU 2007, PRAHA

MODERÁTOR

Gwendolyn Albert, Peacework Development Fund

HOSTÉ

Kai-Olaf Lang, Stiftung Wissenschaft und Politik, Berlín

Juraj Marušiak, Slovenská akadémia vied, Bratislava

Paul Luif, Österreichische Institut für Internationale Politik, Vídeň

Václav Nekvapil, Asociace pro mezinárodní otázky, Praha

Kaif-Olaf Lang: Silou populismu je slabost umírněných liberálních sil

Kaif-Olaf Lang uvedl, že populismus je temnější stránkou demokracie. Shledal, že populismus ve „staré“ EU je v poslední době pestřejší – máme „novou“ pravici, protekcionistickou levici a čerstvě také populistické síly zakořeněné ve střední a částečně i dělnické třídě (například Berlusconi). Především sociálně demokratické strany jsou v nezáviděníhodné situaci – ztrácejí pozici „strany obyčejných lidí“. Lang připomněl, že jsou zde tradiční hybatelé populismu, ale čím dál více se prosazuje evropský rozměr – integrace Evropské unie je vnímána jako prodloužená ruka globalizace.

Kaif-Olaf Lang pokračoval zamyšlením nad důvody pro přítomnost populismu ve střední Evropě. Podle něj přišla první vlna nespokojenosti ihned po roce 1989. Nyní čelíme druhé vlně, kdy lidé kvůli nespokojenosti s radikálními reformami hlasovali pro ex-komunisty, kteří ale nezměnili reformní směr, což znovu vedlo k mobilizaci populismu. Příčinou populismu může být i politické vakuum po vstupu do Evropské unie, protože populisté přicházejí s tématy, která byla běžná po roce 1989.

Kaif-Olaf Lang se pozastavil nad problémem populismu v kontextu Evropské unie. Dle jeho mínění se zvýšil potenciál výskytu populistů v Evropském parlamentu, neboť populistické strany si vždy vedou lépe v evropských volbách nežli v národních. V budoucnosti lze proto očekávat vyšší počet populistů v Evropském parlamentu oproti národním parlamentům. Co se týče Evropské rady, považuje Lang její vrcholná setkání za neustále větší „sběrnou trofejí“, kdy se národní vlády snaží něco „prodat“ na domácí frontě; používají existenci populistických stran ve svých státech jako výhrůžku („pokud něco nedostaneme, budete mít v naší zemi populisty“). V Evropské komisi bude po ratifikaci reformní smlouvy možná tendence sblížení předsedy Komise s většími státy, což by s sebou přineslo „protiuhijní“ efekty v menších členských státech.

V odpovědi na otázku, jak by se měla Evropská unie vypořádat s populismem, Lang zdůraznil nutnost politizace EU. Měl by existovat společný seznam evropských kandidátů pro volby do Evropského parlamentu. Unie by měla znovu nadefinovat svůj *raison d'être* s ohledem na globalizaci tím, že by chránila své občany před jejími negativními dopady.

Lang zůstává skeptický ohledně posilování občanské společnosti jakožto ochrany proti populismu. Ve svém příspěvku zdůraznil potřebu nového republikanismu. Své vystoupení zakončil konstatováním, že silou populismu je slabost umírněných liberálních sil.

Juraj Marušiak: Odcizení politických elit podporuje populismus

Juraj Marušiak si položil otázku, jak souvisí vstup do EU s růstem populistických nálad. Začal poukazem na fakt, že pro země, které vstoupily do EU v roce 1995, nepředstavoval vstup zásadní výzvu (členství bylo výsledkem pragmatické volby). Naopak pro země vstupující v roce 2004 se jednalo o historický mezník, splnění cílů z roku 1989. Členství se těšilo širokému konsensu, což přispělo k sociálnímu klidu během období transformace, tudíž rok 2004 neznamenal výzvu tomuto konsenzu. Marušiak se v příspěvku soustředil především na situaci na Slovensku. Obraz EU je zde kladný – spojují se s ním pojmy jako modernita, tolerance a sebeúcta. Unie je nástrojem obhajoby negativního účinku dílčích politických programů. Vladimír Mečiar používal euroskeptismus, aby obhájil své autoritářské kroky, Mikuláš Dzurinda hájil své neo-liberální směřování v protikladu se sociálním modelem Evropské unie. V roce 2006 vznikla nová vláda, která se prohlásila za eurooptimistickou, ale podržela si současně některé euroskeptické rysy. Marušiak proto uvedl, že euroskeptismus na Slovensku je projekt, který je veden od shora dolů. Dále se vyjádřil, že součástí strategie národních elit je odvolávání se na národní nálady s cílem zabránit delegitimizaci národních elit ze strany unijních institucí i vlastních občanů. Nacionalismus se v současnosti přesouvá do verbální roviny, neboť národní státy ztrácejí moc v ekonomické oblasti, což vede k nárůstu symbolického nacionalismu typického pro dnešní střední Evropu.

EU byla vnímána jako nástroj dokončení modernizace a vstup tedy symbolizoval konec socioekonomické transformace. Toto může ohrozit předchozí politické elity. Slovenská společnost se dnes dělí na vítěze a poražené z dob transformace, která za sebou zanechala politické elity částečně nezávislé na preferencích občanů. Navíc je občanská společnost slabě rozvinutá a má malou kontrolu nad politickými elitami. Odcizení politických elit od občanů se odráží v protielitářské rétorice a nárůstu populismu, dodal Marušiak závěrem.

Paul Luif: Populisté často pokládají důležité otázky, ale přinášejí špatné odpovědi

Paul Luif se zaměřil na populismus v Rakousku a na způsob, jakým se s ním EU vypořádala. Popsal, jak průzkumy v roce 1986 naznačovaly pokles popularity Strany Svobodných (FP). FP reagovala jmenováním Jorga Haidera do čela strany, to vedlo k rozpadu vládní koalice a utvoření velké koalice po nových volbách. Nová vláda podala žádost o vstup do EU, což se po úspěšném referendu podařilo. Přesto ihned po vstupu popularita EU dramaticky klesla. Haider si všiml šance a díky euroskeptické rétorice se stal populárním. V roce 1999 se FP stala druhou nejsilnější stranou v Rakousku a utvořila vládu spolu s konzervativní Rakouskou lidovou stranou (ÖVP), což bylo podle Paula Luifa velkou chybou. EU reagovala uvalením omeze-

ní na Rakousko, které však pocítovali v první řadě občané. Luif připomněl, že sankce roku 1999, nevycházející z evropské legislativy, pouze posílily rakouskou vládu. Luif závěrem dodal, že výsledkem rakouské krize byl nový článek ve smlouvě z Nice v roce 2003, který hovoří o prevenci. Do právního řádu EU tak byla zavedena ustanovení, která umožňují podniknout potřebné kroky proti populistickým stranám.

Václav Nekvapil: Podnětem pro populismus v budoucnu je přistěhovalectví

Václav Nekvapil úvodem nastínil své chápání populismu primárně jako nástroje politické mobilizace. Populistické strany se omezují pouze na tento prostředek a nemají dalšího obsahu. Jejich hlavním a jediným cílem je získání politické moci.

Podle Nekvapila se proces transformace následovaný vstupem do EU vyčerpal rokem 2004. Žádní zastánci kladných stránek vstupu nebyli ochotni připustit, že rok 2004 byl pouhým začátkem cesty. V 90. letech bylo vše podřízeno vstupu do EU, a tak názory, že politické vize se vyčerpaly, byly na místě. Každá střeoevropská země zvolila jiné způsoby řešení, jak danou situaci řešit. V České republice politické strany změnu absorbovaly, což odlišilo ČR od zbytku regionu.

Členství v EU bylo rovněž využito českým prezidentem pro jeho vlastní zájmy. Jeho pozice je zjednodušena tím, že nenesl žádnou zodpovědnost za své sliby, protože nemá moc svá prohlášení naplnit. Lidé jej podporují, neboť vidí, že za něco bojuje, ale už nevnímají souvislost mezi skutečností a jeho přístupem, pouze emoce zůstávají. Podle Nekvapila se jedná o specifický rys českého populismu.

Nekvapil pokračoval vyhodnocením dvou druhů očekávání od vstupu do EU – hospodářského a morálního. Zdůraznil, že v ČR je hospodářský akcent silný, na rozdíl od morálního, který se dožadoval odškodnění za historickou křivdu. Lidé doufali, že členství zruší rozdělení Evropy na dvě části. Nicméně morální očekávání nemohou být zcela naplněna, což je vodou na mlýn pro populistické politiky.

Václav Nekvapil ukončil svůj příspěvek výhledem do budoucna. V příštích letech budeme muset čelit dalšímu podnětu pro populismus – přistěhovalectví. Česká republika by se s tím mohla vypořádat díky stabilizovaným politickým stranám, které jsou schopné potlačit populistické tlaky. Rozpory by tak byly úspěšně rozmělněny napříč celým politickým spektrem. Pokud se tak nestane, vzniknou ad hoc nové politické strany.

SHRNUTÍ DISKUSÍ

PERSPEKTIVY VZTAHŮ EU A RUSKA

21. PROSINCE 2007, PRAHA

MODERÁTOR

Jakub Kulhánek, Asociace pro mezinárodní otázky

HOSTÉ

Tomáš Pojar, první náměstek ministra zahraničních věcí České republiky

Sergej Vladimirovič Jastržembský, poradce prezidenta Ruské federace; zvláštní představitel pro otázky rozvoje vztahů s Evropskou unií

Tomáš Pojar: Je nutné zachovat dialog

Tomáš Pojar zdůraznil důležitost zachování dialogu mezi Ruskem a EU s ohledem na budoucí české předsednictví v Radě EU a přípravy konzultací v rámci tzv. trojky (tří po sobě jdoucích předsednictví). Poukázal na potřebu vyjasnění východní dimenze zahraniční politiky EU, především ve vztahu k Ruské federaci.

Sergej Jastržembský: V popředí stojí ekonomika

Podle Sergeje Jastržembského je Evropská unie pro Rusko jedničkou mezi obchodními partnery. Hospodářství Ruské federace je závislé na vývozu ropy a zemního plynu na světový trh, přičemž ruská vláda si je vědoma potřeby hospodářství vnitřně diversifikovat.

Co se týče energetických projektů, Jastržembský zdůraznil snahu Ruska zvýšit objem dodávek energie do EU a diversifikovat zdroje určené pro vývoz. Za tímto účelem byla nedávno podepsána dohoda o novém kaspickém plynovodu, který spojí Turkmenistán, Kazachstán a Rusko. V říjnu 2007 také padlo konečné rozhodnutí mezi italským ENI a ruským Gazpromem o vybudování jižního plynovodu South Stream o kapacitě dodávek 30 milionů metrů krychlových zemního plynu za rok. Tento plynovod zabezpečí přímé dodávky Rakousku, Itálii a možná také České republice. Nicméně probíhají jednání také o severním plynovodu North Stream, který by spojil Rusko a Německo. Nedávno byl představen ještě jeden projekt zaměřený na Evropskou unii, a sice vybudování ropovodu spojujícího bulharský Burgas a řecký Alexandropolis.

Podle Sergeje Jastržembského hrají změny v EU pro Rusko významnou roli, zejména rozšíření Evropské unie. Z tohoto důvodu je v zájmu obou subjektů revidovat znění současné vzájemné dohody s cílem vytvořit nový rámec pro spolupráci v příštích dvaceti letech. Současné vztahy mezi Ruskem a EU jsou podle Jastržembského „opotřebované“. Rusko také usiluje o vstup do Světové obchodní organizace do roku 2020. Také v tomto ohledu je nynější dohoda o spolupráci s Evropskou unií zastaralá.

Sergej Jastržembský: Unie potřebuje reformy, aby byla více flexibilní

Poradce ruského prezidenta se vyjádřil rovněž k procedurálním otázkám Evropské unie, především k právu veta zpomalující rozhodování. EU musí dosáhnout vnitřního konsensu o zásadních otázkách vzájemných rusko-unijních vztahů. To se Rusku zdá být komplikované. Každá země potřebuje prosadit své zájmy a celý proces rozhodování se tak podle Jastržembského zpomaluje. „Je těžké postrčit EU o pouhý mi-

limetr,“ podotkl Jastržembský. Podle něj je potřeba nových a lepších rozhodovacích mechanismů k docílení efektivnější spolupráce mezi Evropskou unií a Ruskem.

Jastržembský také doufá, že budoucí jednání mezi Ruskem a EU na nejvyšší úrovni každého půl roku přinesou lepší výsledky. Rozhovory by se měly zaměřit na hospodářské a finanční otázky, klimatické změny či situaci v Kosovu, Íránu, Iráku nebo na severokorejský jaderný program.

Sergej Jastržembský: Problémem jsou víza

Problémem ve vzájemných vztazích je otázka vízového režimu. Přestože Jastržembský gratuloval svým českým kolegům ke vstupu do schengenského prostoru, naznačil, že je nutné přezkoumat jisté procedury. Při návštěvě francouzského prezidenta Sarkozyho u ruského prezidenta Putina na podzim roku 2007 se oba politici shodli na potřebě urychlit udělování víz, což by bylo vítězstvím pro EU i Rusko zároveň. Tato debata je reakcí na stížnosti řady ruských občanů. V roce 2006 vycestovalo do zemí EU 8,6 milionů ruských občanů ve srovnání s deseti miliony tureckých občanů, kteří tentýž rok vycestovali do EU. Vzájemné vztahy poznamená i fakt, že během následujících tří let bude Ruská federace poskytovat konzulární služby občanům některých post-sovětských republik. S nelegální migrací hodlají ruské úřady bojovat i na svém území. Právní rámec upravující přítomnost cizinců na ruském území bude přísnější a dojde k prohloubení vztahů s Kazachstánem a Ukrajinou. V minulosti existovaly také obavy z bezvízového styku mezi Ruskou federací a Litvou. Problém byl nakonec vyřešen vzájemnou dohodou a 1,5 milionu Rusům z Kaliningradu bylo umožněno volně cestovat Litvou.

Ve vztahu k českému předsednictví v Radě EU Sergej Jastržembský vyjádřil důvěru v pokračování vzájemné spolupráce. „Snad se neobjeví další problém masa,“ zmínil případ nedávného sporu s Polskem.

SHRNUTÍ DISKUSÍ

SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA: VÝZVY A PERSPEKTIVY

28. ÚNORA 2008, PRAHA

MODERÁTORKA

Ivana Jemelková, Asociace pro mezinárodní otázky

HOSTÉ

Tomáš Doucha, Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky

Miroslav Jírovský, ředitel Zemědělského svazu ČR

Martin Mařík, Hospodářské noviny

Martin Mařík: Dotace nemohou být spravedlivé

Martin Mařík se zaměřil především na kritiku současného stavu společné zemědělské politiky EU a jasně podpořil její reformu. Poukázal na to, že se ukázala jako neefektivní. Nedokázala zabránit růstu cen zemědělských produktů a její mechanismy takový růst nedokázaly předvídat. Podpořil reformu přímých dotací zemědělcům s tím, že odebrání dotací velkým prosperujícím zemědělským firmám nesníží jejich konkurenceschopnost, protože jsou již dostatečně ekonomicky silní. Dodal ovšem, že dotace nemají podporovat ani méně úspěšné farmáře, ale mají sloužit podpoře ekologie. Systém dotací kritizoval i v obecné rovině s tím, že dotace jako takové nikdy nebudou – a nemohou ani být – zcela spravedlivé. Ohledně často zmiňovaného poukazu na zachování soběstačnosti českého zemědělství uvedl, že nelze napláňovat domácí spotřebu zemědělských produktů, ani vnější vlivy, a jde tedy vždy pouze o spekulace.

Miroslav Jírovský: Podpory zemědělcům musí růst

Miroslav Jírovský se věnoval situaci v českém zemědělství po vstupu ČR do EU a vizi, jak by společná zemědělská politika měla vypadat podle českých zemědělců. Poukázal na to, že zadlužení českých farmářů neklesá, a důvodem je podle něj fakt, že v rámci privatizace nedošlo k vrácení odbytových, skladištních a nákupních družstev. Problémem je také nízká konkurenceschopnost tuzemských zemědělských produktů. Obchodní řetězce podle Jírovského tlačí ceny dolů a podílí se na růstu dovozu ze zahraničí. To v konečném důsledku vede k likvidaci domácího zpracovatelského průmyslu. Od vstupu do Evropské unie klesá v ČR dále živočišná produkce a lidé ze zemědělství odcházejí. Zdůraznil, že současné přímé dotace českým zemědělcům představují jen 60 % evropského průměru a měly by proto růst.

Co se týká budoucí podoby společné zemědělské politiky EU, je podle Jírovského potřeba zabránit poklesu objemu přímých dotací, protože by došlo k poškození pouze některých zemědělců. Čeští zemědělci ještě totiž nejsou plně připraveni na volný trh se zemědělskými produkty. Dále by měla být omezena historická omezení a dotace by měly klesat ve všech členských státech. Výrobní kvóty by neměly být pokud možno žádné. V neposlední řadě je podle Miroslava Jírovského potřeba nezvýhodňovat dodavatele ze zemí mimo EU tím, že pro unijní producenty platí přísnější standardy.

Tomáš Doucha: Dotace tu nejsou jen proto, že je někdo zemědělcem

Podle Tomáše Douchy by čeští zemědělci nejraději nechtěli žádnou reformu Společné zemědělské politiky. Ani politici nejsou příliš ochotni reformovat tuto oblast, protože reformy jsou vždy nepopulární. Je zde ovšem tlak Mezinárodní obchodní organizace na liberalizaci a otevření se zemím třetího světa, jejichž hospodářství je na zemědělství velmi závislé. Reforma společné zemědělské politiky EU (SZP) je nezbytná mimo jiné proto, že pomáhá přežít neefektivně hospodařícím zemědělcům a firmám. Na druhou stranu ale nutno SZP přiznat, že napomohla růstu integrace EU.

Doucha vysvětlil, že reforma SZP bude mít dvě fáze. Nejprve bude v letech 2010 – 2013 kladen důraz na zdravotní nezávadnost produktů a efektivnější využívání přímých podpor s tím, že jejich objem snížen nebude. Po roce 2013 již půjde o snižování přímých dotací. Tomáš Doucha zdůraznil, že dotace by tu neměly existovat proto, že je někdo zemědělcem, ale proto, že pro společnost vykonává nějakou cennou službu. Poznamenal také, že zemědělství konkuruje ve struktuře rozpočtu EU jiným oborům (jako např. podpora informačních technologií nebo školství) a je otázkou, které obory jsou pro zvýšení konkurenceschopnosti EU klíčové. Oblast zemědělství je však vnitřně značně diverzifikovaná (různá hladina cen u jednotlivých komodit), a je tedy velmi obtížné stanovit uvnitř tohoto sektoru jasné priority.

SHRNUTÍ DISKUSÍ

CO ŘÍKÁ EVROPA NEZÁVISLOSTI KOSOVA?

13. BŘEZNA 2008, PRAHA

MODERÁTOR

Martin Ježek, Český rozhlas 1 – Radiožurnál

HOSTÉ

Jiří Dienstbier, bývalý zvláštní zpravodaj OSN pro lidská práva v bývalé Jugoslávii

Věra Stojarová, Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita Brno

Pavel Svítíl, Ministerstvo zahraničních věcí ČR

Jiří Dienstbier: Nejde o nezávislý stát, ale o protektorát

Jiří Dienstbier odmítl uznání nezávislosti Kosova jako porušování mezinárodního práva a zmínil rezoluci Rady bezpečnosti OSN č. 1244. Připomněl, že doposud se v moderní době měnily hranice vždy se souhlasem všech stran, kterých se týkaly. Současný postup některých států, které Kosovo uznávají za samostatný stát bez ohledu na odpor Srbska, odmítl s tím, že stanovit hranice států podle etnických principů je v 21. století nešťastné a spíše připomíná rok 1938. Jedná se podle něj také o nebezpečný precedent, protože nezávislé Kosovo má rozlohu Středočeského kraje, zatímco rozlehlý Kurdistan si o samostatnosti může nechat pouze zdát.

Podle Dienstbiera bychom neměli zapomínat, že v kosovské vládě jsou lidé s kriminální minulostí (jmenoval např. vojenského velitele Hašima Tačiho) a zásadní vliv na veřejný život mají drogové mafie, které ovládají tzv. balkánskou stezku. Celkově se podle Dienstbiera nejedná o nezávislý stát, protože protektorát OSN byl nahrazen protektorátem EU.

Věra Stojarová: Vzniku Velké Albánie se bát nemusíme

Věra Stojarová uvedla, že nezávislost Kosova je logickým důsledkem politiky Evropské unie a mezinárodního společenství obecně směrem k Balkánu (ať se již jedná o *Guiding Principles* z roku 2000 nebo Ahtisaariho plán z roku 2007). Většina zemí EU Kosovo již uznala nebo zahájila proces směřující k uznání. Státy, které uznání odmítly, tak učinily z obav o územní integritu vlastního území (Španělsko, Slovensko, Kypr, Řecko nebo Rumunsko). Uznání nezávislosti Kosova má zároveň dopad na přibližování Srbska k EU. Nestabilní politická situace v Srbsku, která byla způsobena vyhlášením kosovské nezávislosti, totiž alespoň na nějaký čas oddálila podpis asociační dohody.

Věra Stojarová také připomněla argumenty, které kosovští Albánci uvádějí na podporu nezávislého Kosova. Jedná se o tvrzení, že byli v rámci Jugoslávie (a později Srbska) diskriminováni, protože Kosovo nebylo svazovou republikou a nemělo právo na secesi. Dále jde o argument, že Albánci tvoří zhruba 90 % obyvatel Kosova. V neposlední řadě se dovolávají práva národů na sebeurčení s tím, že tvoří specifický národ kosovsko-albánský. Toho, že by byla vytvořena Velká Albánie zahrnující území dnešní Albánie, Kosova a části Makedonie, se Věra Stojarová neobává, protože Albánci jsou vnitřně značně diferencovaní. Zmínila rozdělení na čtyři etnické skupiny, mezi kterými panuje vzájemná averze a rivalita.

Pavel Svítíl: Nejde o precedent mezinárodního práva

Pavel Svítíl uvedl, že česká diplomacie deklarovala připravenost uznat Kosovo již dva dny po oficiálním vyhlášení nezávislosti. Dodal, že Česká republika podporovala Ahtisaariho plán od samého počátku a že podle české diplomacie neexistovalo lepší řešení. Připomněl dále podmínky uznání Kosova ze strany ČR, jak je formuloval ministr zahraničí Karel Schwarzenberg. Kosovo musí uznat většina států Evropské unie a kosovská vláda musí dbát na ochranu práv menšin. Česká republika se podle Svítíla neobává precedentu mezinárodního práva, protože Kosovo je případem *sui generis*. Pavel Svítíl uzavřel, že kosovská strana se nyní bude muset chovat zodpovědně, protože odpadne možnost výmluv na to, že zdárnému rozvoji země brání srbská vláda.

SHRNUTÍ DISKUSÍ

„DEFINITIVNÍ“ ROZŠÍŘENÍ SCHENGENSKÉHO PROSTORU

20. BŘEZNA 2008, PRAHA

MODERÁTOR

Vít Nejedlo, Asociace pro mezinárodní otázky

HOSTÉ

František Bublan, předseda Výboru pro bezpečnost Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR

Pavel Čížinský, právník, Poradna pro občanství/Občanská a lidská práva

Tomáš Hajšman, ředitel odboru azylové a migrační politiky, Ministerstvo vnitra ČR

Martin Hlava, výkonný ředitel pro bezpečnost, Letiště Praha, s.p.

František Bublan: Vstup ČR do schengenského prostoru byl nevyhnutelný

František Bublan uvedl, že podle Amsterdamské smlouvy mají všechny nově přistupující země povinnost usilovat o začlenění do schengenského prostoru. ČR se na tento krok připravovala od roku 1997 a celkové náklady dosáhly zhruba 1 miliardy korun. Zmínil také, že ze strany některých států byly snahy co nejvíce oddálit začlenění nových zemí. Rozšíření schengenského prostoru bylo rovněž podle Bublana zneužíváno k populistické rétorice (např. v Rakousku). Spolupráce mezi policejními složkami jednotlivých států uvnitř schengenského prostoru je velmi těsná, což klade na příslušné státní orgány značné náklady, a to nejen finanční, připomněl František Bublan.

Tomáš Hajšman: Státní suverenita není ohrožena, hranice zůstávají

Podle Tomáše Hajšmana vstupem České republiky do schengenského prostoru nic nekončí, ale naopak začíná. ČR se bude moci podílet na spolupráci v celé řadě oblastí. Hlavním cílem schengenské spolupráce je podle Hajšmana volný pohyb osob napříč celou Evropou. Hraniční kontroly byly podle něj pozůstatkem totality. Tomáš Hajšman uvedl, že ČR svým začleněním do schengenského prostoru neztrácí státní suverenitu, protože hranice existují i nadále. Zdůraznil revoluční rozměr tohoto začlenění pro české policejní složky. Vstup do schengenského prostoru totiž kladl vysoké nároky na personál i technické vybavení. Základním nástrojem schengenské spolupráce je Schengenský informační systém. Mezi jeho hlavní přínosy jmenoval Hajšman velmi dobrou komunikaci mezi relevantními státními orgány a předávání zkušeností. Naopak mezi negativa zařadil neochotu některých států plně spolupracovat a neadekvátní postupy policejních složek některých států.

Pavel Čížinský: Bezpečnostní složky schengenskou spolupráci zneužívají

Pavel Čížinský uvedl, že bezpečnostní složky začlenění do schengenského prostoru často zneužívají za účelem zisku větších pravomocí. Schengenský hraniční kodex také podle něj omezuje svobodu žadatelů o azyl a jako příklad jmenoval zužování definice rodinných příslušníků. Zmínil rovněž často citovanou obavu ze ztráty suverenity v důsledku neřízené migrace. Podle něj jde ale o zbytečné obavy, protože schengenská spolupráce se týká převážně krátkodobých pobytů cizinců.

Martin Hlava: Pražské letiště odpovídá nejpřísnějším standardům

Martin Hlava zmínil, že během procesu začleňování ČR do schengenského prostoru bylo potřeba najít kompromis mezi ekonomickým pohledem kladoucím důraz na co nejnižší náklady a názorem bezpečnostních expertů požadujícím co nejvyšší možné garance bezpečnosti. To se podle něj s úspěchem podařilo a pražské letiště splňuje nejpřísnější kritéria, která neplní ani některá západoevropská letiště.

ODBORNÉ STUDIE

VÝSLEDKY NĚMECKÉHO PŘEDSEDNICTVÍ V RADĚ EU¹

Helmut Elfenkämper²

- 1 Tento text představuje zkrácenou verzi úvodního příspěvku předneseného na veřejné diskusi „Jaké bylo německé předsednictví?“
- 2 Autor je velvyslancem Německa v České republice.

Německé předsednictví mělo dvě hlavní priority:

- Dosažení pokroku v oblasti klimatické a energetické politiky nejen v Evropské unii, ale i na půdě G8, ve které jsme měli paralelní předsednictví.
- Dodání nové dynamiky snahám směřujícím k vytvoření nového procedurálního a institucionálního rámce Evropské unie tak, abychom se vymanili ze strnulosti, která následovala po dvou referendech ve Francii a Nizozemí o Smlouvě o ústavě pro Evropu na konci jara 2005.

Pro dosažení těchto cílů jsme zvolili třífázový postup:

První fáze byla zaměřena na proměny klimatu a energetickou politiku. Jasného pokroku dosáhl v tomto směru pravidelný summit v Bruselu 8. – 9. března 2007, který vnesl do EU novou dynamiku. Vzrostlo přesvědčení, že je znovu možné vyřešit náročné otázky evropské politiky.

Připomenutí si zaslouží alespoň nejdůležitější rozhodnutí. Hlavy států a vlád se dohodly:

- dobrovolně se zavázat snížit emise skleníkových plynů o 30 %, pokud ostatní průmyslové země přijmou obdobné cíle;
- zachovat nezávislý unijní cíl snížit emise skleníkových plynů o 20 % do roku 2020 oproti úrovni roku 1990, pokud by třetí státy neučinily totéž.

Vzhledem k hlavní úloze udržitelné energetické politiky při dosahování klimatických cílů přijala Evropská rada „Evropský energetický akční plán“ (European Energy Action Plan) se třemi cíly: bezpečnost dodávek, efektivita a soulad s životním prostředím.

Nejdůležitějšími prvky tohoto plánu jsou:

- dokončení vnitřního trhu s elektřinou a plynem včetně efektivního oddělení výroby od distribuční sítě;
- závazek zvýšit podíl energií z obnovitelných zdrojů na 20 % celkové spotřeby energie;
- závazný cíl pro všechny členské státy dosáhnout podílu biopaliv ve výši 10 % na celkové spotřebě benzínu a nafty v EU do roku 2020;
- praktické kroky vedoucí ke snížení předpokládané celkové spotřeby energie o 20 % pro rok 2020;
- jasné potvrzení energetické solidarity v rámci EU, což je velmi důležité zejména pro nové členské státy.

Věříme, že úspěšný březnový summit dodal Evropské unii na důvěryhodnosti v její průkopnické roli, kterou hodlá hrát na půdě mezinárodní ochrany klimatu během jednání o post-Kjótském režimu. Za jasný úspěch je třeba označit fakt, že jsme byli schopni navázat na tato jednání na Summitu G8 v Heiligendammu v Německu začátkem června 2007.

Summit rovněž přinesl další pokrok v provádění Lisabonské strategie. Hlavy států a vlád členských států EU ocenily úspěchy aktualizované Lisabonské strategie práce a růstu, která se odráží ve větším ekonomickém rozvoji a snižující se nezaměstnanosti. Bylo konstatováno, že funkční vnitřní trh a podpora inovací, výzkumu a vývoje dodávají značný impuls podpoře tohoto pozitivního trendu z dlouhodobého hlediska.

Druhou fází zahájil mimořádný summit konaný v Berlíně 25. března 2007. Následoval krátce po výše zmíněném – téměř výhradně ekonomicky zaměřeném – úvodním summitu našeho předsednictví.

Návštěva 26 hlav členských států v Berlíně u příležitosti 50. výročí podpisu Římských smluv měla nejen náležitě podtrhnout historický význam tohoto data, ale zároveň i zvýšit všeobecné povědomí evropské veřejnosti o společném celoevropském úsilí.

Dalším cílem bylo vytvoření východisek pro dohodu vedoucí k vyřešení problémů plynoucích z neúspěšných referend ve Francii a Nizozemí. Berlínská deklarace z 25. března 2007 takové východisko poskytuje tím, že hovoří o společném cíli postavit EU na zrenovovaném institucionálním základě do voleb do Evropského parlamentu v roce 2009.

Po berlínském summitu pracovalo předsednictví intenzivně na dvou kolejích, aby připravilo jednak summit G8 v Heiligendammu ve dnech 8. – 9. června 2007 a jednak závěrečný summit EU, kde měla být řešena hlavně problematika reformy evropské ústavní smlouvy, což byla hlavní náplň třetí fáze.

Během tohoto období se vyjasnily pozice důležitých partnerů Německa, jako například České republiky, ohledně výše zmíněné problematiky. ČR vyjádřila 25. dubna 2007 souhlas s existujícím zněním evropské ústavní smlouvy, coby východiskem pro jednání, s cílem dosáhnout výsledku do konce roku 2008 tak, aby se záležitost vyřešila před samotným českým předsednictvím v první polovině roku 2009. Česká strana dále vyjmenovala specifické požadavky jako např. obousměrná flexibilita v přenosu suverenity nebo další posílení kontrolních mechanismů národních parlamentů.

Výsledky bruselského summitu z 21. – 23. června 2007:

- Klíčovým výsledkem dosaženým po náročných jednáních nad ránem 23. června 2007 bylo přijetí mandátu pro jednání o „reformní smlouvě“.
- S tímto mandátem EU získala novou dynamiku po téměř dvou letech stagnace. Věříme, že EU díky smlouvě, která bude nyní navržena, bude schopná čelit výzvám budoucích let.
- Mandát znamená, že od koncepce ústavy bylo upuštěno. Toto byl velký ústupek učiněný převážnou většinou členských států. Kompromis o reformní smlouvě umožní pozměnit Smlouvu o EU, respektive Smlouvu o ES.
- Současně byla zachována řada podstatných inovací ústavní smlouvy.
- Charta základních práv nebude součástí smlouvy, ale zůstává právně závaznou pro všechny státy s výjimkou Spojeného království.
- Princip dvojí většiny při hlasování byl zachován, třebaže zůstávají přechodné klauzule, které odkládají účinnost tohoto principu až od roku 2014, respektive 2017.

Institucionální balíček byl zachován. To v praxi znamená, že se např. rozšíří aplikovatelnost kvalifikované většiny a spolurozhodování Evropského parlamentu. Ten tak získá rovnocenný podíl na tvorbě unijní legislativy.

Předseda Komise bude volen Evropským parlamentem. Dále je zachováno snížení počtu komisařů na dvě třetiny počtu členských států od roku 2014. Vznikne úřad prezidenta Evropské rady, který – jak doufáme – zajistí kontinuitu, soudržnost a zřetelnost politiky EU dovnitř i navenek. Úřad Vysokého představitele EU pro zahraniční a bezpečnostní politiku bude zdatně posílen. Bude mu napomáhat Evropská diplomatická služba. Bude místopředsdou Komise odpovědným za zahraniční záležitosti a bude předsedat Radě pro zahraniční záležitosti. Nicméně nebude používat titulu ministra zahraničních věcí.

V oblasti surovinové politiky zavádí reformní smlouva nová ujednání o ochraně klimatu a energetické solidaritě. Ve sféře justice a vnitřních záležitostí bude zajištěna možnost posílené spolupráce pro ty členy, kteří chtějí blíže spolupracovat.

Již existující kontrolní funkce národních parlamentů, především s ohledem na princip subsidiarity, bude nadále posílena. Toto byl výslovný požadavek Nizozemí podpořený Českou republikou.

SHRNUTÍ

Domníváme se, že s výsledky dosaženými pod německým předsednictvím Evropská unie znovu nabyla nové dynamiky. Smlouva nastíněná v mandátu přijatém na závěrečné Radě jistě zlepší vnitřní rozhodovací kapacitu a svou schopnost vystupo-

vat vůči okolnímu světu. Mandát pro reformu byl přivítán takřka všemi účastníky summitu, což dokazuje, že se jedná o dobrý a pragmatický kompromis, ačkoli bychom neměli přehlížet zjevné zklamání formulované našimi partnery, kteří očekávali více pokroku v duchu staré ústavní smlouvy a kteří koneckonců představovali jasnou většinu.

Příprava a vývoj našeho předsednictví prokázaly potřebu jednat o těžkých otázkách s každým partnerem, především pak s těmi, kteří z toho či onoho důvodu měli problémy s několika body navrhovanými předsednictvím. To byl případ České republiky, a proto proběhla celá série intenzivních bilaterálních jednání, která jsme vedli s českými vyjednávači v Praze i v Berlíně. Výsledkem je kompromis schválený všemi, včetně České republiky (a samozřejmě i Polska), a my doufáme, že budeme schopni na něm dále stavět v konstruktivním duchu.

Helmut Elfenkämper studoval v letech 1967 až 1974 práva, historii a filologii. Roku 1975 začal pracovat na Ministerstvu zahraničí SRN. Působil na různých pozicích na zastupitelských úřadech v zahraničí. Např. ve Varšavě mezi léty 1977 a 1980, při Stálém zastoupení při OSN v New Yorku v letech 1980 až 1983, v Paříži mezi léty 1986 a 1990, nebo v Lisabonu v letech 1993 až 1997. Od roku 2005 je velvyslancem Spolkové republiky Německo v České republice.

ODBORNÉ STUDIE

PRIORITY ČR V SOUVISLOSTI S PŘEDSEDNICTVÍM V RADĚ EU³

Lukáš Soukup

3 Tento příspěvek je zkrácenou verzí studie, která je v plném znění k dispozici na http://www.amo.cz/publikacefiles/priority_predsednictvi_eu_soukup_amo.pdf.

Úvod

Předmětem této studie je problematika priorit zahraniční politiky České republiky (ČR) vůči Evropské unii (EU) v souvislosti s výkonem institutu předsednictví Radě EU v první polovině roku 2009 (Předsednictví). Základním cílem této studie je identifikace zahraničněpolitických zájmů ČR vůči EU a z nich vycházejících priorit pro výkon Předsednictví.

SWOT analýza a priority ČR

SWOT analýza, tj. analýza silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb, je nástrojem pro identifikaci výchozí pozice a určování strategie zejména ekonomických subjektů. Jde o typ analýzy, která je nejčastěji využívána v podnikatelském prostředí, stala se ale také součástí Národního rozvojového plánu ČR 2007–2013. Pomocí SWOT analýzy byly autorem identifikovány podněty a východiska pro zahraničněpolitické zájmy ČR vůči EU. Bylo přitom využito zejména závěrů Strategie hospodářského růstu (SHR), která vznikla pod vedením místopředsedy vlády Martina Jahna v roce 2005, zmíněného návrhu Národního rozvojového plánu ČR 2007–2013 z ledna 2006 (NRP), který připravilo Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, strategických a koncepčních dokumentů vlády ČR a dalších podkladů, mezi které patří zejména analýzy a publikace Centra pro sociální a ekonomické strategie při Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze (CESES). SWOT analýza byla zaměřena z důvodu přehlednosti na analýzu ČR v těchto třech oblastech: bezpečnost, ekonomika a ostatní. Ambicí autora přitom nebylo v této analýze detailně rozebrat jednotlivé faktory, ale shrnout a uspořádat hlavní výstupy již hotových analýz a předložit je v jednoduché podobě, která následně umožní identifikovat hlavní zájmy a priority ČR vůči EU. Závěry SWOT analýzy ČR jsou zde z důvodu požadavků na rozsah této studie uvedeny pouze ve zkrácené podobě – jako návrhy priorit ČR v uvedených třech oblastech. V následující tabulce jsou tyto návrhy uvedeny pro srovnání společně s prioritami vlád ČR.

Tabulka č. 1: Programové priority vlád ČR vůči EU

	Bezpečnostní priority	Ekonomické priority	Ostatní
vláda V. Špidly	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vstup ČR do EU ■ Aktivní začlenění ČR do SZBP ■ Harmonizace migrační a azylové politiky a ■ Schengenský akční plán 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vstup ČR do EU ■ Příprava strategie připojení k Evropské měnové unii ■ Využití fondů EU pro rozvoj infrastruktury ■ Prosazování rovných podmínek pro české podnikatele v rámci trhu EU ■ Lisabonská strategie 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vstup ČR do EU ■ Harmonizace legislativy ■ Podpora cestovního ruchu ■ Aktivní účast na debatě o budoucnosti EU
vláda S. Grosse	<ul style="list-style-type: none"> ■ Zapojení ČR do SZPB ■ Zapojení policie ČR do Europolu. ■ Zapojení ČR do Schengenského prostoru 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vstup do HMU do roku 2010 ■ Efektivní využívání fondů EU ■ Lisabonská strategie ■ Podpora zemědělců a regionů ■ Liberalizace obchodu 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Přijetí Smlouvy o Ústavě pro Evropu ■ Plné zapojení ČR do evropského výzkumného prostoru
vláda J.Paroubka	<ul style="list-style-type: none"> ■ Další rozšiřování EU, zejména na západní Balkán ■ Realizace bezpečnostní politiky ČR bude vycházet z Evropské bezpečnostní strategie ■ Posílení partnerských vztahů mezi EU a USA 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vstup do HMU do roku 2010 ■ Maximální využití zdrojů z evropských fondů ■ Důsledné uplatňování SZP ■ Programovací období na roky 2007–2013 ■ Rozvoj vnějších ekonomických vztahů 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Přijetí Smlouvy o Ústavě pro Evropu ■ Zpřehlednit právní řád a zjednodušit práva EU ■ Podpora plného zapojení ČR do evropského výzkumného prostoru ■ Budování eEvropě
vláda M. Topolánka	<ul style="list-style-type: none"> ■ Udržení a další rozvíjení transatlantické vazby mezi EU a USA ■ Podporovat výraznější převzetí zodpovědnosti členů EU za společnou bezpečnost ■ Vstup ČR do Schengenského prostoru na konci roku 2007 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Efektivní využívání všech prostředků z evropských fondů ■ Reforma SZP ■ Dofešení nedodělků ze směrnice o službách ■ Revize Lisabonského procesu ■ Změna v procesu čerpání prostředků z evropských fondů 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Reforma evropských institucí ■ Dokončit proces sblížení právního řádu ČR s EU ■ Nalézt integrační model umožňující přiblížit EU občanům a reagující na výzvy spojené s rozšiřováním EU ■ Prosazení standardu demokracie a dodržování lidských práv v SZBP ■ Předsednictví 2009

Tabulka č. 2: SWOT analýza priorit českého předsednictví

	Bezpečnostní priority	Ekonomické priority	Ostatní
SWOT analýza ČR	<ul style="list-style-type: none"> ■ Eliminovat rizika daná surovinovou a energetickou nesoběstačností ČR ■ Posilovat bezpečnostní spolupráci s USA/NATO ■ Usilovat o rozvoj SZBP/EBOP ■ Profilovat ČR jako specialistu na boj proti ZHN ■ Prosazovat a pomáhat rozšiřování EU 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Odstranit všechny překážky bránící rozvoji obchodu mezi ČR a státy EU ■ Prosazovat liberalizaci obchodu a pracovního trhu obecně ■ Zefektivnit systém čerpání zdrojů z EU ■ Rozvoj regionů ■ Zintenzívnit spolupráci se sousedními státy ČR při rozvoji dopravní infrastruktury ■ Usilovat o vznik výzkumných a inovačních center EU v ČR ■ Usilovat o reformu SZP s cílem zvýšit prostředky do výzkumu a vzdělání 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Profilovat ČR jako čelního představitele EU pro otázky lidských práv a ekonomické transformace ■ Usilovat o status kulturního centra Evropy ■ Usilovat o vedoucí postavení ve vzdělávacích politikách EU ■ Předsednictví 2009 a zapojení regionů ČR do jeho přípravy ■ Využít intelektuálního potenciálu ČR při formulaci vize EU ■ Prosadit reformu institucí EU ■ Prosazovat české zástupce do institucí EU ■ Usilovat o řešení problémů s integrací různých etnik do společnosti

Priority pro Předsednictví EU

V ČR se na vládní úrovni spustil proces přípravy českého Předsednictví, vznikla funkce místopředsedy vlády pro EU, kterým se stal Alexandr Vondra, byla přijata usnesení pro vytvoření finančního a personálního zajištění Předsednictví. Výbor pro EU (V-EU) také předložil k širší diskusi dokument s názvem „Východiska k prioritám předsednictví ČR v Radě EU v prvním pololetí 2009 – Evropa bez bariér“ (Návrh), který je v zásadě návrhem priorit českého Předsednictví, včetně určení principů a cílů, ze kterých by české Předsednictví mělo vycházet. Vládní návrh priorit stanovuje jako hlavní programový okruh „konkurenceschopnost, čtyři svobody a liberální obchodní politiku“, mottem českého Předsednictví se pak má stát heslo: „Evropa bez bariér“. Dalšími prioritami by měla být tato témata: energetika udržitelná a bezpečná; revize rozpočtu a reforma Společné zemědělské politiky; transatlantické vztahy, západní Balkán, východní Evropa; další rozvoj prostoru svobody, bezpečí a práva; instituce a jejich reforma, volba předsedy Komise a vysokého představitele SZBP.

Pokud srovnáme uvedené priority s výstupem SWOT analýzy, můžeme konstatovat, že všechna témata, která V-EU předkládá jako priority pro Předsednictví, od-

povídají také prioritám, které vycházejí z českých zájmů daných SWOT analýzou. Musíme ale zároveň konstatovat, že jednotlivé návrhy priorit stanovují většinou pouze obecné cíle pro jednotlivé prioritní oblasti a opomíjejí řadu faktorů, díky kterým by se mohla ČR v rámci EU profilovat a jež by se mohla stát pro ČR i do budoucna stěžejní.

Jako priority Předsednictví samozřejmě nelze stanovit pouze ty, které odpovídají zájmům ČR. Je také rozumné soustředit se pouze na několik tematických okruhů (v případě Návrhu jde o šest témat). Každopádně ČR se nabízí v Předsednictví příležitost, jak na evropské a mezinárodní úrovni zviditelnit některé ze svých specifických silných stránek, případně využít řadu příležitostí, které se ČR nabízejí. V této souvislosti lze uvést následující možnosti: profilovat ČR jako specialistu na boj proti ZHN; profilovat ČR jako čelního představitele EU pro otázky lidských práv a ekonomické transformace; usilovat o status kulturního centra Evropy; usilovat o vedoucí postavení ve vzdělávacích politikách EU a zřízení vzdělávacích a výzkumných center EU v ČR; maximálně zapojit regiony ČR do přípravy a realizace Předsednictví s cílem propagace regionů a podpory turismu; podporovat a angažovat se v diskusích o budoucnosti EU a využít intelektuálního potenciálu ČR při formulaci vize EU; usilovat o řešení problémů s integrací různých etnik do společnosti.

ZÁVĚR

Předmětem této práce byla analýza priorit české zahraniční politiky ve vztahu k EU s důrazem na české Předsednictví Radě EU v první polovině roku 2009. Cílem bylo identifikovat zahraničněpolitické zájmy a z nich vyplývající priority, které by měla česká zahraniční politika vůči EU sledovat. Z provedeného výzkumu vyplývá, že hlavními prioritami ČR ve vztahu k EU byly a jsou ty, které se dají zařadit do kategorie ekonomických zájmů. Prioritami českých vlád před i po vstupu do EU bylo zvládnutí procesu ekonomické transformace a přípravy samotného vstupu do Společenství, harmonizace legislativy, využívání strukturálních fondů EU a „hladké“ fungování ČR v prostředí EU obecně. V souvislosti s přípravou českého Předsednictví je to opět ekonomická priorita, která by se měla stát hlavním mottem Předsednictví. Vzhledem k výstupům provedené SWOT analýzy je to do značné míry logické – ČR stále ještě nedosahuje ekonomické výkonnosti průměru zemí EU a stále ještě existují pro ČR omezení v oblasti čtyř svobod. Rovněž další témata prioritních okruhů pro české Předsednictví odpovídají zájmům ČR, které byly identifikovány v rámci SWOT analýzy.

Lze tedy konstatovat, že zahraniční politika ČR vůči EU vychází ze zájmů ČR, které jsou předkládány ve strategických dokumentech zabývajících se zejména hos-

podářským rozvojem ČR. Jak bylo ukázáno na příkladu SWOT analýzy, dají se výstupy těchto materiálů zpracovat do formy, která poskytuje vodítka pro české národní zájmy a tím i vstupy pro zahraniční politiku ČR. Z uvedené SWOT analýzy vyplynula také řada dalších priorit, díky kterým by se mohla zahraniční politika ČR vůči EU profilovat. Jasně by se tak ČR odlišila a díky této své „specializaci“ by se mohla stát nepostradatelným „hráčem“ v evropské i celosvětové politice. Tato práce předkládá v souvislosti se specializací ČR následující teze: profilovat ČR jako čelního představitele EU pro otázky lidských práv a ekonomické transformace; profilovat ČR jako specialistu na boj proti ZHN; usilovat o status kulturního centra Evropy; usilovat o vedoucí postavení ve vzdělávacích politikách EU a zřízení vzdělávacích a výzkumných center EU v ČR; usilovat o řešení problémů s integrací různých etnik do společnosti.

Autor absolvoval obor mezinárodní vztahy a evropská studia na Masarykově univerzitě v Brně. Dlouhodobě se věnuje problematice české zahraniční politiky, jejích priorit směrem k Evropské unii a přípravám českého předsednictví v Radě EU. V současné době působí jako spolupracovník Evropského programu Výzkumného centra Asociace pro mezinárodní otázky.

ODBORNÉ STUDIE

EU A RUSKO: SŇATEK Z ROZUMU?⁴

Jakub Kulhánek

4 Text je upravenou verzí autorovy studie „EU a Rusko: Sňatek z rozumu?“, která je k dispozici na http://www.amo.cz/publikacefiles/eu_rusko_amo_research_paper_22_2007.pdf

Vztahy mezi Ruskem a Evropskou unií se v poslední době těší nebývalé pozornosti, což do jisté míry podtrhuje i reálný nárůst významu interakce mezi Brusel a Moskvou. Tento trend je umocněn především posilováním geopolitického postavení Ruska na straně jedné, a to zejména díky jeho roli jako klíčového dodavatele energetických surovin státům Unie, a rozšiřováním zájmů a angažovanosti Evropské unie v postsovětském prostoru na straně druhé. Rusko se navíc dnes snaží mnohem asertivněji prosazovat své zájmy a to jak ve světě vůbec, tak především ve vztahu k bývalým sovětským republikám. Vztahy mezi Moskvou a Brusel jsou poznamenány rozdílným pohledem na některé z klíčových otázek mezinárodního dění a často také nedorozuměními a špatným vyhodnocováním postupu ze strany Ruska nebo EU.

S koncem studené války si Brusel začal uvědomovat nutnost institucionalizovat hospodářské a politické vztahy s Ruskem. V roce 1994 tak byla za tímto účelem podepsána Dohoda o partnerství a spolupráci s Ruskem (Partnership and Cooperation Agreement – PCA)⁵, která po ratifikaci vstoupila v platnost 1. ledna 1997. Smlouva udává základní rámec pro vztahy mezi EU a Ruskem.

V následujících letech pak Brusel s Moskvou hledaly způsob, jak usměrnit vzájemnou spolupráci, aby lépe reflektovala změny v postavení obou aktérů a vývoj světového dění. Nový strategický koncept schválený členskými státy a Ruskem na summitu v Petrohradu v roce 2003 se přihlásil k budování čtyř společných prostorů spolupráce (Four Common Spaces), a to v oblasti hospodářství, vnější bezpečnosti, vědy a kultury a práva a spravedlnosti.⁶

Jak již bylo naznačeno, vztahy s EU mají pro Rusko nesmírný význam a platí to do jisté míry i obráceně, i když se různí akcent v té či oné oblasti. Dobrým příkladem jsou v tomto směru hospodářské vztahy. Zatímco pro Rusko představuje Evropská unie nejdůležitější destinaci pro ruský export, pro EU je Rusko z hlediska celkového objemu obchodní výměny relativně nevýznamné. Na druhou stranu ruský export zemního plynu a ropy je pro Evropskou unii – a obzvláště některé její státy – zcela zásadní. Navíc lze očekávat, že tento trend bude mít vzrůstající tendenci.

Na politické úrovni pak Unie má zájem o získání podpory Ruska při řešení některých otázek mezinárodního dění. Rusko do určité míry představuje klíč k řešení palčivých problémů v postsovětském prostoru, ať už se jedná o separatistické regiony v Gruzii anebo v Moldavsku.⁷ Dále pak na mezinárodním poli Rusko stále zastává významnou roli, ať už třeba díky stálému místu v Radě bezpečnosti OSN.

5 http://ec.europa.eu/external_relations/ceeca/pca/pca_russia.pdf

6 http://ec.europa.eu/external_relations/russia/summit_11_04/m04_268.htm

7 Socor, V., EU Policy Disarray in Georgia and Moldova, Eurasia Daily Monitor, The Jamestown Foundation, duben 2005, http://jamestown.org/edm/article.php?article_id=2369599

Může se zdát, že Brusel a Moskva mají ideální základ pro budování vzájemně prospěšné a relativně harmonické spolupráce. Ve skutečnosti jsou však vztahy mezi Ruskem a EU zatíženy řadou problémů. V Unii samotné to je zejména existence rozdílných pohledů na Rusko a neschopnost formulovat společné strategie. S trochou nadsázky se proto dá konstatovat, že místo jedné politiky vůči Rusku jich v EU existuje hned 27. Na jedné straně tu máme státy jako Řecko nebo Německo (zejména během úřadování sociálnědemokratického kancléře Gerharda Schrödera), které prosazují vstřícný postoj vůči Rusku a hnány hospodářskými zájmy se snaží se o maximální spolupráci. Na druhé straně pak stojí státy jako Polsko nebo pobaltské země, které se snaží využívat váhy Unie ve svých sporech s Ruskem. Někde mezi se nachází zbytek členských států s různou mírou sympatií k tomu či onomu názorovému pólu.

Rusko samotné vnímá Evropskou unii stále více jako potenciální zdroj problémů. V první řadě s nelibostí nese expanzi vlivu Unie do postsovětského prostoru a snahy některých svých bývalých vazalů prohloubit spolupráci s EU. Dále se čím dál tím více pomyslným jablkem sváru mezi Bruslem a Moskvou stává oblast energetiky. Rusku v této souvislosti vadí snahy Bruselu omezovat pronikání ruských energetických firem, zejména pak Gazpromu, na evropský energetický trh a zároveň odmítá akceptovat požadavky Unie na zprůhlednění svého energetického trhu. Unie požaduje, aby Rusko akceptovalo Evropskou energetickou chartu jako základní rámec pro vzájemné energetické vztahy. Mimo jiné jeden z klíčových požadavků v této energetické chartě je, aby Rusko umožnilo přístup vnějším aktérům do své sítě ropovodů a plynovodů, což ale Moskva vehementně odmítá.⁸ Rusko také hodnotí vystupování některých nových členských států až jako otevřeně nepřátelské a obává se, že tyto státy chtějí zatáhnout EU do svých sporů s Ruskem. Navíc pro Rusko představuje Unie dost nečitelnou entitu, za což ale částečně nese vinu i Brusel sám, neboť není schopen zaujmout jednotný postoj vůči Moskvě. Toho s oblibou využívá Moskva, která má tendence upřednostňovat bilaterální vztahy. Kreml se domnívá, že prohlubování bilaterálních vztahů může ruským zájmům přinést mnohem více, než když se bude snažit jednat s tak složitou organizací, jakou je právě EU. Ba co víc, prezident Vladimir Putin má slabost pro osobní diplomacii a snaží se rozvíjet přátelské vztahy s předními evropskými politiky.⁹

Pro Rusko existuje ve vztahu k Unii několik základních otázek, kterými je ochotno se zabývat na celoevropské úrovni. Připomeňme jen, že v otázkách jako je například energetická bezpečnost, Rusko preferuje bilaterální jednání s vybranými člen-

8 <http://www.iht.com/articles/2006/12/12/news/energy.php>

9 Allison, R., Light, M., White, S., *Putin's Russia and the Enlarged Europe*, (Blackwell Publishing, 2006) str. 70.

skými státy. Pro Rusko je z hlediska celounijní perspektivy důležitá otázka vízové politiky. Rusko jen s nelibostí nese, že dochází k přitvrzení vízového režimu pro jeho občany ze strany nových členských států v rámci rozšiřování schengenského prostoru. Moskva by ráda dosáhla zrušení vízové povinnosti, což se ale zdá alespoň ze střednědobé perspektivy jako nereálné. V tomto směru pak Rusko ještě poukazuje na nutnost řešit postavení Kaliningradské oblasti, respektive otázku zajištění transportního koridoru. Kaliningrad je po rozšíření EU „v obležení“ členských států a komunikace této ruské exklávy s Ruskem se značně ztížila. V neposlední řadě Rusko upozorňuje na postavení ruských menšin v pobaltských státech a požaduje, aby Brusel sjednal nápravu. Tato otázka je poněkud citlivější, neboť Moskva ji s oblibou využívá jako způsob, jak odvést pozornost od vlastního někdy problematického přístupu k lidským právům.

Unie a Rusko však díky své provázanosti a blízkosti chtě nechtě spolu spolupracovat musejí. Spolupráce mezi Moskvou a Bruselem může být navíc za určitých okolností pro obě strany více než prospěšná. Klíčová se z tohoto hlediska pro EU zdá být nutnost najít vnitřní shodu. To bude do budoucna vyžadovat mnoho kompromisů za předpokladu, že členské země vůbec budou ochotny slevit z určitých svých partikulárních požadavků. Některé členské státy tak budou muset pochopit, že křečovitá politika je spíše kontraproduktivní z hlediska jejich dlouhodobějších zájmů. Poměrně ilustrativní je případ Polska, které se rozhodlo blokovat jednání Unie s Ruskem kvůli ruskému embargu na dovoz polského masa. Místo změny v ruském přístupu se Polsko spíše dostalo do izolace, když se svou snahou narazilo na hospodářské zájmy vlivných členských států.

EU by tak měla do budoucna usilovat o normalizaci vztahů s Ruskem. Toho však může dosáhnout jen, bude-li vystupovat jednotně a pokusí-li se dát vztahům s Ruskem pevné mantinely. Unie může za tímto účelem využít své váhy na mezinárodní scéně. Kreml se usilovně snaží vytvářet obraz Ruska jako významného aktéra ve světě a je velice citlivý na to, pokud je mu tento status významné světové mocnosti upírán. EU může mít dostatek mocenských nástrojů ve skupině G8, v OSN či při jednání o vstupu Ruska do WTO, aby mohla politiku Moskvy usměrňovat. To platí například v souvislosti s jednáním o energetických otázkách, kde může společný nátlak přinutit Rusko k určitým ústupkům. Důsledné prosazování Evropské politiky sousedství v regionu východní Evropy s důrazem na spolupráci v energetické oblasti může dále posílit vyjednávací pozici Bruselu vůči Ruské federaci.

Autor v současné době dokončuje studium na Institutu mezinárodních studií Fakulty sociálních věd UK. V roce 2006 absolvoval studijní pobyt na University of Kent ve Velké Británii. Publikoval několik studií, jeho články vychází i na zpravodajském serveru iHNed.cz a v týdeníku Týden. V současnosti působí jako vedoucí Východoevropského programu Výzkumného centra Asociace pro mezinárodní otázky a také jako analytik pro oblast východní Evropy.

ODBORNÉ STUDIE

MOŽNÉ ZMĚNY SPOLEČNÉ ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY EVROPSKÉ UNIE A JEJICH DOPADY NA ČESKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ

Tomáš Doucha

Společná zemědělská politika Evropské unie (SZP) je soustava podpůrných, stimulačních a regulačních opatření, která se vyvíjí od 60. let minulého století. V této poválečné době bylo jedním z hlavních cílů této politiky zajištění dostatku potravin za přiměřené ceny. Podpory tak směřovaly zejména do rozvoje zemědělské produkce a odtud do zajištění příjmů farem. Od 80. let minulého století se však situace obrací a agrární trh Evropské unie (EU) se začíná potýkat se zemědělskou nadprodukcí. Od této doby se EU snaží o změny SZP, které mají povahu dílčích opatření i více systémových reformních kroků. Poslední reforma SZP se odvíjí od střednědobého hodnocení SZP na období 2000 – 2006 (tzv. Mid-Term Review), jež se uskutečnilo v roce 2003 a které také sloužilo jako základ politiky na další fiskální období 2007 – 2013. Ukazuje se však, že jsou zapotřebí další změny SZP, které by reagovaly jak na zostřování vnitřních problémů EU, tak na změny na světovém agrárním trhu podporované tlaky Světové obchodní organizace (World Trade Organisation – WTO).

V současné době představuje SZP více než 40 % výdajů EU a realizuje se prostřednictvím dvou tzv. pilířů politiky. Pilíř I je zaměřen na podporu cen zemědělských výrobců a příjmů farem a jeho jádrem jsou tzv. přímé platby zemědělcům a intervenční opatření EU na trhu (zejména podpora vývozu). Pilíř II, který je zčásti spolufinancovaný zeměmi EU, je zaměřen na strukturální podpory orientované na modernizaci farem, zlepšování vztahu zemědělství k životnímu prostředí a rozvoj venkova. Jeho implementace je zajišťována prostřednictvím národních Programů rozvoje venkova (PRV). V současnosti výdaje EU do Pilíře I stále vysoce převažují nad výdaji do Pilíře II. Kromě toho jednotlivé země EU podporují svá zemědělství i prostřednictvím národních podpor (state aid), jejichž implementace však vyžaduje souhlas EU, aby se omezovaly dopady těchto podpor na vnitřní konkurenci EU.

Současnou SZP lze celkově hodnotit jako stále vysoce protekcionistickou politiku, která je hrazena přibližně stejně jak daňovými poplatníky EU, tak spotřebiteli potravin EU. Podle metodologie Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD) se úroveň podpor zemědělství v EU dlouhodobě pohybuje mezi 30 – 40 % tzv. ekvivalentu produkčních subvencí, což je zhruba na úrovni průměru zemí OECD (s výrazně vyššími podporami např. Švýcarska, Norska, Japonska a dalších zemí). Prakticky to znamená, že v každém 100 EURO příjmů farem v EU se nachází 30 – 40 EURO peněz daňových poplatníků a spotřebitelů. Stále více sílí v EU názory, že podpory zemědělství musí být poskytovány jen za to, co zemědělství skutečně společnosti nad rámec tržních vztahů poskytuje, tedy za produkci svých kladných externalit – veřejného zboží pro společnost.

Za období svého působení lze SZP souhrnně hodnotit jako politiku, která na jedné straně jako skutečně jediná společná politika prostřednictvím jednotného trhu

výrazně přispívá k integraci a k solidaritě a regionální vyváženosti EU, na druhé straně přispívá k závažným deformacím vnitřního i světového agrárního trhu, k nesprávné alokaci výrobních zdrojů EU (a tím i k nižší efektivitě a konkurenceschopnosti a to nejen zemědělství EU), ke zhoršování vztahu zemědělství k životnímu prostředí a k nespravedlivé distribuci bohatství (20 % největších a zpravidla nejbohatších farem absorbuje 80 % veškerých podpor). Nelze opomenout ani pokračující problémy EU se situací na venkově, kde ovšem zemědělství přestává být hlavním generátorem příjmů a zaměstnanosti.

Tlaky uvnitř EU na zvýšení účinnosti SZP, doprovázené tlaky WTO na uvolňování bariér na světovém agrárním trhu a na snížení míry protekcionismu v zemědělství vyspělých zemí, vedou k návrhům na změny této politiky ve střednědobém (na období 2010 – 2013) i dlouhodobém horizontu (po roce 2013).

Návrhy na změny SZP ve střednědobém horizontu se soustřeďují v tzv. zdravotní prověrce SZP (Health Check), kterou představila v roce 2007 Evropská komise (EK) a která je v současnosti předmětem mnoha diskusí na úrovni členských zemí EU i v Evropském parlamentu. Konečná podoba navrhovaných změn není tedy ještě známa, nicméně lze předpokládat, že hlavní principy změn budou přijaty a nejpozději od roku 2010 implementovány. Hlavní hnací silou střednědobých změn SZP je úsilí o zvýšení účinnosti SZP lepším cílením podpor a zvýšení tržní orientace zemědělců. Těchto záměrů by mělo být dosaženo zejména následujícími opatřeními:

- plné oddělení přímých plateb od produkce (tzv. decoupling), při zachování možnosti poskytovat část těchto plateb u citlivých sektorů či regionů s vazbou na produkci (týká se zejména chovu přežvýkavců v tzv. marginálních oblastech);
- modulace přímých plateb, tj. převedení až 13 % těchto plateb od větších farem do Pilíře II;
- degresivita přímých plateb, tj. degresivní snížení přímých plateb farmám od určité velikosti a využití takto uspořené zdroje pro specifické účely v rámci Pilíře I či v Pilíři II;
- nové vymezení tzv. méně příznivých oblastí (Less Favoured Areas – LFA), kde zemědělci získávají specifické podpory v rámci Pilíře II za zachování zemědělství (a zaměstnanosti), a zavedení degresivity těchto podpor;
- reformy tzv. společných organizací trhu, zejména pokud jde o rušení vývozních podpor a postupné zrušení systému kvót na produkci mléka.

Je nutné zdůraznit, že opatření Health Check „neútočí“ na celkové výdaje EU na SZP. Ty by měly být do roku 2013 zachovány, avšak přerozděleny tak, aby byly lépe cíleny, resp. aby posílily orientaci zemědělců více na signály trhu.

Pokud jde o podobu SZP po roce 2013, diskuse k možným změnám jsou teprve na samém počátku. Je však zřejmé, že hlavní hnací silou bude celková absolutní úspora výdajů EU na SZP jako podpora Lisabonské strategie k posilování celkové konkurenceschopnosti EU vůči třetím zemím. Velmi bude záležet na vyhodnocení vnějších podmínek SZP, zejména vývoje světového agrárního trhu (tzn., zda se udrží současná tendence růstu poptávky po zemědělských surovinách pro potravinářské i nepotravinářské užití), vývoje klimatických změn a dalších podmínek. EK však jakékoliv úvahy o změnách SZP po roce 2013 chce podmínit diskusí nad otázkami, co skutečně zemědělství společnosti přináší. Tato diskuse, která se bude soustřeďovat v tzv. Reflexion Paper, by měla předcházet diskusím nad rozpočtovými problémy EU. Nicméně se ukazuje, že jen málo zemí EU pochybuje o nezbytnosti snížení výdajů do zemědělství.

Především se to týká osudu Pilíře I – přímých plateb. Ty by měly být po roce 2013 již plně odděleny od produkce a poskytovány s velkou pravděpodobností nikoliv na tzv. historické bázi (jak to některé země EU dnes uplatňují), ale rovnoměrně na plochu podle regionů. Nelze vyloučit ani zpřísnění podmínek pro poskytování přímých plateb (k životnímu prostředí, pohodě zvířat a bezpečnosti potravin), které se v současnosti soustřeďují v tzv. křížových podmínkách (cross compliance). Celková výše podpor Pilíře I by se mohla postupně snižovat, přičemž některé země EU (např. Velká Británie) již dnes signalizují, že by se Pilíř I mohl do roku 2020 zrušit. Záměry na snížení či dokonce zrušení Pilíře I však budou bezesporu konfrontovány se snahou zachovat pro zemědělce nezbytnou míru „záchranné sítě“, resp. využít Pilíř I k řízení rizik v zemědělství. Pilíř II by neměl být narušen a měl by být více orientován např. na nejzávažnější problémy ve vztahu zemědělství k životnímu prostředí (zlepšování kvality půdy, vodního režimu v krajině a biodiverzity). Z pozice výzkumu se také diskutuje, zda by rozvoj venkova neměl být posílen novým, samostatným pilířem III SZP, aby byl vztah SZP k této oblasti více transparentní.

Všechny uvažované či očekávané změny SZP budou mít pochopitelně dopady do českého zemědělství. Problém spočívá v tom, že české zemědělství má v důsledku historického dědictví a průběhu vlastnické transformace po roce 1989 naprosto odlišnou strukturu, než je tomu ve starých zemích EU (EU-15). Uplatňovaná SZP se snaží naplňovat koncepci tzv. Evropského modelu zemědělství, která je založena na multifunkčním působení zemědělského hospodaření na bázi menších rodinných farem. Multifunkčnost je přitom chápána jako schopnost farem produkovat kladné externality ve vztahu k venkovu, životnímu prostředí a krajině. Struktura farem je významná v tom, že jedno a též opatření SZP, které se plošně uplatňuje v EU, vyvolává zpravidla odlišné efekty v českém zemědělství v porovnání např. se

zemědělstvím Rakouska, Bavorska apod. České zemědělství se v porovnání se zeměmi EU-15 odlišuje zejména v těchto aspektech:

- extrémní velikost zemědělských podniků a duální struktura farem: asi 5 % podniků obhospodařuje kolem 75 % zemědělské půdy;
- ve vztahu k výměře zemědělské půdy malý podíl rodinných farem (asi 13 % zemědělské půdy), významný podíl společností včetně kolektivních forem hospodaření (družstva, akciové společnosti) a stále rostoucí podíl velkých, individuálně vlastněných podniků nerodinného typu;
- mimořádně vysoký podíl pronajaté půdy v podnicích (v průměru kolem 85 %), přičemž většina vlastníků půdy již v zemědělství nepracuje, resp. žije v městech.

Česká struktura farem s převahou velkých, čistě ziskově orientovaných podniků vytváří z hlediska současných i budoucích opatření SZP následující problémy a rizika:

- velmi nerovnoměrná a ve vztahu k rozvoji venkova neúčinná distribuce podpor: naprostou většinu podpor získává necelých 10 % velkých podniků, často se sídlily v Praze či v jiných velkých městech;
- slabé internalizační účinky: k produkci lokálního veřejného zboží musí být podniky finančně stimulovány, což politiku prodražuje (místo např. levnějšího poradenství a vzdělávání zemědělců, aby si např. neničili kvalitu půdy erozí apod.);
- prosakování podpor mimo zemědělství a venkov prostřednictvím vlastnictví půdy: podle studií OECD 50 – 75 % přímých plateb (zejména, nejsou-li odděleny od produkce) odplývá vlastníkům půdy prostřednictvím nájemních vztahů; toto riziko je zatím v důsledku překážek na trhu půdy menší, avšak v dalších obdobích bude nepochybně nabývat na významu.

Uvedené problémy a rizika musí být zvažovány při přípravě pozice ČR k změnám SZP a při přípravě ČR na předsednictví EU v první polovině roku 2009.

Autor je absolventem Provozně-ekonomické fakulty Vysoké školy zemědělské v Praze. Soustavně se věnuje koncepčním otázkám strukturálního vývoje zemědělství a analýzám zemědělské politiky. Roku 1981 získal titul kandidát věd (CSc.) a v roce 2001 se stal docentem na České zemědělské univerzitě v Praze (ČZU). V letech 1998 – 2004 byl ředitelem Výzkumného ústavu zemědělské ekonomiky. V letech 2006 – 2007 zastával funkci náměstka ministryně zemědělství ČR. Dlouhodobě spolupracuje s organizacemi FAO nebo OECD, Evropskou komisí, Světovou bankou a je členem Správní rady ČZU, Světové asociace zemědělských ekonomů nebo Vědecké rady IAMO Halle.

ODBORNÉ STUDIE

V EVROPĚ PADLY DALŠÍ HRANICE, ROZŠÍŘIL SE SCHEGENSKÝ PROSTOR

Vít Nejedlo

Rada EU pro spravedlnost a vnitřní věci na svém zasedání 6. prosince 2007 s konečnou platností potvrdila rozšíření schengenského prostoru o devět nových členských států včetně České republiky. Jedná se o země, které před třemi lety vstoupily do Evropské unie a jejich připojení se ke skupině států, které mezi sebou zrušily hraniční kontroly, je často chápáno jako definitivní stržení někdejší železné opony. Ke dni 21. prosince 2007 tedy byly zrušeny hraniční kontroly na pozemních hranicích (případně v přístavech) a 31. března 2008 skončí také kontroly na mezinárodních letištích pro lety uvnitř rozšířeného schengenského prostoru.

Tento krok je chápán v mnoha rovinách. Politici hovoří o rozšíření prostoru svobody, bezpečí a práva, posunuje se vnější hranice EU a řada občanů zemí střední a východní Evropy mluví o tom, že se až nyní stávají plnoprávními občany Unie. Právě v tomto regionu má rozšíření schengenského prostoru výrazně symbolický charakter. Zároveň je ovšem pravdou, že zmíněné země se připravám dlouhou dobu soustavně věnovaly a jejich připravenost byla kontrolována v rámci tzv. schengenského hodnocení. O tom, že přípravy proběhly na výbornou, svědčí fakt, že pracovní skupina Rady EU pro spravedlnost a vnitřní věci rozhodla, že nově přistupující země budou moci již od 1. září 2007 využívat schengenský informační systém (SIS), který je hlavním nástrojem schengenské spolupráce. Také datum zrušení pozemních hraničních kontrol bylo posunuto na dřívější dobu jako výraz uznání a ocenění přípravných prací nově vstupujících zemí.

Mezi základní principy fungování schengenské spolupráce patří především absence hraničních kontrol na vnitřních hranicích (tedy mezi členskými státy navzájem). Občané členských států je mohou překračovat kdykoli a kdekoli, jen s přihlédnutím k příslušným předpisům dané země týkající se např. soukromých pozemků nebo chráněných přírodních oblastí. Aby však toto opatření nemohlo být snadno zneužíváno ve prospěch organizovaného zločinu, je naopak posílena tzv. vnější hranice. Nejde však pouze o důkladné kontroly občanů třetích zemí a ostrahu společné hranice, ale také o společnou vízovou politiku. Jedná se jednak o společný seznam zemí, jejichž státní příslušníci musí mít platné vízum pro vstup na území schengenského prostoru (tzv. černý seznam) a také o seznam zemí, pro jejichž občany vízová povinnost neplatí (tzv. bílý seznam). Vízum vydané v jednom členském státě potom platí i v ostatních státech společného prostoru. V současné době existují následující druhy tzv. schengenských víz. Jedná se o letištní průjezdní vízum (typ A), které se týká průchodu tranzitními zónami na letištích při mezi-
přistání; dále průjezdní vízum (typ B), které opravňuje držitele k průjezdu územím schengenského prostoru na maximální dobu 5 dní; a v neposlední řadě jde o krátkodobé vízum (typ C), kdy držitel může pobývat v schengenském prostoru maximálně 3 měsíce během půl roku od prvního vstupu na toto území. Vízum pro trvalý

pobyt (typ D) nepatří mezi jednotná schengenská víza a vztahuje se pouze na území konkrétního státu, který jej vydal. Lze však vydat kombinované vízum typu D + C mající vlastnosti obou zmíněných typů.

Dalším principem je spolupráce v policejních a justičních věcech. Jejím cílem je sladit společný postup proti pronikání a rozvoji organizovaného zločinu, zejména co se týká obchodu s lidmi, nelegálního přistěhovalectví, obchodu se zbraněmi nebo drogami. Právní úprava ovšem není – poté, co vstoupila v platnost Amsterdamská smlouva – zcela jednotná. Zatímco azylová, vízová a přistěhovalčká politika patří nyní do tzv. prvního pilíře (jsou tedy součástí komunitárního práva) a jsou prováděny zejména nařízenými a směrnicemi, policejní a justiční spolupráce v trestních věcech zůstává i nadále v tzv. třetím pilíři (je tedy založena na mezivládní spolupráci) a je prováděna rozhodnutími nebo rámcovými rozhodnutími. Další právní úpravu najdeme v Schengenské prováděcí úmluvě. V praxi se jedná o možnost policejních orgánů sledovat či pronásledovat osoby i za hranicemi svého státu, působení styčných důstojníků v cizích zemích nebo výměnu informací prostřednictvím sdílených komunikačních kanálů. Zejména prvně zmíněná možnost má značný význam, protože představuje výrazný zásah do územní suverenity státu. Nutno ovšem doplnit, že možnost pokračovat ve sledování či pronásledování osob na území jiných členských států schengenského prostoru, je limitována přesně stanovenými pravidly. Jedná se především o včasnou žádost dotčenému státu, který musí udělit s připravovanou akcí souhlas. Výjimka z tohoto pravidla se týká pouze zvlášť vyjmenovaných závažných trestných činů. Pokračovat v pronásledování osoby na území jiného státu uvnitř schengenského prostoru bez předchozí žádosti o svolení je možné jen, pokud je daná osoba podezřelá ze spáchání takových trestných činů jako jsou vražda, znásilnění, obchod s lidmi nebo nedovolená přeprava nebezpečného odpadu (článek 41 Schengenské prováděcí úmluvy). Další omezení se týkají použití služební zbraně nebo vstupu na soukromý pozemek. Obecně platí, že policejní složky musí dodržovat právo státu, na jehož území ve sledování nebo pronásledování pokračují. Co se týká justiční spolupráce, jedná se jak o součinnost v trestním řízení a následném výkonu rozhodnutí tak o koordinaci tvorby legislativy v rámci boje s organizovaným zločinem.

Jak bylo již uvedeno dříve, je rušení hraničních kontrol kompenzováno posílenou spoluprací policejních a justičních orgánů a společným postupem ve vízové a azylové politice vzhledem ke třetím zemím. Aby taková spolupráce mohla fungovat, je v první řadě nutné zajistit náležitou výměnu informací mezi členskými státy. Tuto roli plní v rámci schengenského prostoru především informační systémy. Nejznámější z nich je rozhodně Schengenský informační systém (SIS), který funguje od roku 1995 a je právně upraven v Schengenské prováděcí úmluvě. Jedná

se o síť, prostřednictvím které členské státy sdílejí informace o osobách pohřešovaných, trestně stíhaných nebo hledaných z důvodu nutnosti podání svědectví. Obsahuje dále informace o osobách, které mají být vydány mimo hranice svého státu v souvislosti s Evropským zatýkacím rozkazem (tzv. eurozatykač). V SIS je také evidence občanů třetích zemí, kterým byl odepřen vstup do schengenského prostoru, a také určitých kategorií věcí (odcizené nebo ztracené automobily, doklady, bankovky nebo zbraně). Tyto informace jsou přístupné příslušným orgánům členských zemí 24 hodin denně a za jejich správnost odpovídají ty složky, které je do systému umístily. Vzhledem k rostoucímu počtu členských států a omezené kapacitě systému je v současné době budován SIS II (Schengenský systém druhé generace), který by měl umožnit přístup k informacím více subjektům, zrychlit přenos dat a měl by také již obsahovat i biometrické údaje (fotografie a otisky prstů). Vzhledem k náročnosti příprav spuštění tohoto systému, byl před vstupem nových členských zemí vytvořen během portugalského předsednictví systém SIS one 4 all, který umožnil zapojení nových států ještě před zavedením SIS II. Ten by měl být spuštěn v prosinci roku 2008. Přístup všech nastávajících členů schengenského prostoru do systému SIS one 4 all byl na základě rozhodnutí Rady EU pro spravedlnost a vnitřní věci umožněn již k 1. září 2007. Díky tomu se jeho používání stalo již rutinní záležitostí pro příslušné orgány kandidátských zemí a jejich plné začlenění proběhne s největší pravděpodobností bez problémů.

Mezi další informační systémy patří EURODAC, který obsahuje databázi otisků prstů žadatelů o azyl v zemích schengenského prostoru a nelegálních přistěhovalců. Tento systém využívá ČR plně již od svého vstupu do EU, tedy od 1. května 2004. Dalším systémem je FADO, obsahující vzory pravých i padělaných dokladů spolu s popisem bezpečnostních technik i technik padělání. VISION je síť určená pro konzultace mezi příslušnými národními orgány při udělování víz. Tyto konzultace se týkají pouze příslušníků vybraných států a probíhají na základě elektronických formulářů. Až bude spuštěn Vízový informační systém (VIS), stanou se jednotlivá národní pracoviště VISION jeho součástí. VIS bude společnou databází všech žadatelů o azyl ve státech schengenského prostoru. Bude fungovat na stejném principu jako SIS II a bude také obsahovat biometrické údaje.

Vzhledem k tomu, že v rámci výše popsané spolupráce dochází k přenosu značného objemu citlivých údajů, je věnována velká pozornost nakládání s těmito daty. Přístup k nim mají pouze odpovědné orgány členských států a jejich prověřeni zaměstnanci. V každé zemi je navíc stanovena instituce, kde se občan daného státu má možnost dovědět, zda a jaké údaje jsou o něm v příslušných informačních systémech uchovávány. V České republice plní tuto úlohu Úřad pro ochranu osobních údajů.

Rozšíření, ke kterému došlo k 21. prosinci 2007 je v pravém slova smyslu historickým přelomem. Nejde jen o to, že došlo k začlenění zemí ze specifického regionu střední a východní Evropy, ale také o počet nových členů. Nikdy předtím se totiž k Schengenské dohodě (podepsané roku 1985 v lucemburském Schengenu) nepřipojilo najednou tolik států. Původními signatáři Schengenské dohody byly Německo, Francie, Belgie, Nizozemsko a Lucembursko. Roku 1990 se připojila Itálie, roku 1991 následovaly Španělsko a Portugalsko a roku 1992 Řecko. Nutno ovšem dodat, že se často nejednalo o plné zapojení. Itálie například zrušila kontroly na vnitřních hranicích v roce 1998 a Řecko až v roce 2000. Mezitím se k Schengenské dohodě připojily další státy. Roku 1995 Rakousko, roku 1996 Dánsko, Finsko a Švédsko a roku 2001 se na základě zvláštní dohody o přidružení společně se severskými státy zcela připojily i Norsko a Island. Země střední a východní Evropy, které vstoupily do EU roku 2004, projevovaly již od počátku vůli zapojit se i do schengenské spolupráce. Proto postupně harmonizovaly své právní řády s pravidly schengenského prostoru (tzv. schengenské *acquis*) a připravovaly se i po stránce technické a personální vybavenosti. Od roku 2005 pak probíhalo schengenské hodnocení, které mělo za cíl zjistit připravenost kandidátských států na plné zapojení do schengenského prostoru. Toto hodnocení bylo formálně ukončeno v listopadu 2007, kdy byla konstatována připravenost deseti kandidátských zemí. Pouze devět z nich ale k 21. prosinci skutečně do schengenského prostoru vstoupilo. Jedná se o Českou republiku, Estonsko, Litvu, Lotyšsko, Maďarsko, Maltu, Polsko, Slovensko a Slovinsko. Kypr vyjádřil totiž vůli připojit se až v souvislosti se zavedením SIS II. Co se týká dalšího rozšiřování schengenského prostoru, patří mezi nejžhavější kandidáty na členství Švýcarsko, jehož začlenění je pravděpodobně jen otázkou měsíců, a v delším časovém horizontu potom Lichtenštejnsko, Bulharsko a Rumunsko. Naopak mimo tento prostor i nadále zůstanou Velká Británie a Irsko, které se sice podílejí na spolupráci v policejních a justičních věcech, ale hraniční kontroly s ostatními zeměmi stále zachovávají.

Autor dokončuje studium mezinárodních vztahů na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze a práva na Právnické fakultě téže univerzity. V roce 2007 absolvoval studijní pobyt na University of Reading ve Velké Británii. Od roku 2006 je vedoucím pražské redakce magazínu *cafebabel.com*. Je členem Evropského programu Výzkumného centra Asociace pro mezinárodní otázky, kde se podílel na řadě projektů zabývajících se evropskou tematikou a českou zahraniční politikou.

PREFACE

Even though the Czech Republic still belongs to “the newer” EU member states, much has been said and written about the EU in the Czech environment. The early cheers over the so-called Return to Europe have been traded for pragmatic evaluation of the pros provided by the membership and the corresponding obligations. However the dreams of joining the exclusive club where roasted pigeons fly straight into the mouth had proved equally unfounded as the fears of dissolving in the European coffee like a sugar cube. The Czech Republic has matured into a sound member of the EU who is capable of holding constructive dialogue on both European presence and future. A new Czech “Europeanism” has evolved along. This composite book is published in time when the Czech Republic is not a newcomer in the Union and it is up to her to pass its experience to other recently admitted nations or to those aspiring for EU membership.

As mentioned above, the public debate on European issues has witnessed significant development. It would be a mistake, though, to think that such broad public dialogue may terminate with the accession to the EU and that we have reached our goal. The contrary is true, in fact. Instead of clapping on our backs we must deepen this dialogue and develop it further. All activities realized within the frame of Participative European Citizenship project have been aiming exactly for this purpose. Firstly it consisted of ten public discussions, the summary of which you will find on the following pages. Next, we organized two seminars for journalists and two seminars for high school teachers called “How to teach about the EU?” The final part of the project was the publishing of five expert papers which are included in this composite book and are thematically linked with one of the held discussions.

Should this composite book push its readers to pause on some of the discussed questions and to attempt finding a solution, it will fulfill its mission.

Vít Nejedlo

Editor and Participative European Citizenship Project Coordinator

SUMMARIES OF DEBATES

HOW TO PROCEED WITH THE EUROPEAN CONSTITUTION?

MAY 9, 2007, PRAGUE

MODERATOR

Václav Nekvapil, Association for International Affairs

GUESTS

Jana Hybášková, Member of the European Parliament

Jan Karlas, Institute of International Relations

Pavel Kohout, Analyst at PPF, a.s.

Jiří Šedivý, Deputy Vice Prime Minister for European Affairs

Jan Karlas: It is essential to communicate with the public

In the view of Jan Karlas, the rejection showed that it is necessary to focus not only on the issues linked to further EU enlargement, but on the communication with the public, having experienced the referendum. In spite of all benefits deriving from the constitution, citizens of the member states are often not in favor of the document. Another refusing referendum could, according to Karlas, shake the very foundations of the Union. Karlas made an observation that Germany was charged by the European Council, to submit a report on the current situation and the destiny of the European Constitution by the end of its presidency. The produced text should serve as a basis for the decision of the European Council on the reform process. According to Karlas's analysis, drafting a new treaty seems more likely.

Jan Šedivý: Czech government may well support even a new proposal of the treaty

Jiří Šedivý summed up that Europe has two ultimate options – either to keep the status quo, based on the Treaty of Nice, or to revise the old treaty and to newly shape it. “I see the pros of the current proposal of the Treaty establishing a Constitution for Europe in reducing the number of Commissioners to 2/3 of the number of member states,” Šedivý said. “We already notice artificial portfolios being created which goes against the general Czech priorities towards the EU, which include downsizing the bureaucratic burden.” According to Šedivý, the call for transparency and control over the decision making process stands among long-term priorities of the Czech Republic, and added that the Czech government prefers novelization of the Treaty of Nice, but is ready to support even a completely new proposal of the fundamental constitutional text of the EU.

Jana Hybášková: We do need a constitution and the formal disputes only obstruct us

Jana Hybášková agrees it is certainly necessary for Europe to have new rules. It needs to solve some matters at the supra-national level; it needs e.g. a European register of stolen vehicles, a European DNA register or a European banking register. She views the current negotiations, though, as purely politics-focused and as a desperate struggle for securing political power among the representatives of member states and among Europeans. She added that the process, which has been running over the course for the past two years, is clearly a weakening of Europe and a total return to national states.

Hybášková is convinced that Europe needs a more solid framework precisely in the domain of foreign political affairs and the formal disputes about the constitution only impede. “Perhaps the new document will not be called a constitution, it will not be superior to the previous treaties, but it will be a follow-up, the anthem

and the flag will be removed, the minister of foreign affairs will be left out even though it is evident that Europe cannot do without such post, should his appellation be that of a coordinator or any other.”

Pavel Kohout: A bigger EU does not imply more prosperity

Pavel Kohout commented the frequently stated presumption that the political integration of the EU which is fundamentally favorable for economic growth, employment etc. might not be correct. According to some reports, the economic growth rate surprisingly decreases with progressing integration and employment does not rise either. Instantly he added that the old continent is doing well – the economy is currently witnessing growth, competitiveness of European goods is high on the foreign markets, and the common currency, the Euro, has begun to handle its role well recently. As for the efforts to strengthen the ties among EU members, he remarked that it is often said that the EU will sooner or later have to transfer into a state-like unit in order to compete with the United States and China. “If it were true, Switzerland would be tremendously poor and New Zealand and Iceland would be starving.” In the view of Kohout, this proves that the relationship between size and prosperity does not work and therefore, a stronger argument is needed and thus, higher flexibility is required. The factor of higher centralization of power leads to greater bureaucracy and thus, to lower the ability to take action applies here.

SUMMARIES OF DEBATES

EUROPEAN POLICY OF PRESIDENT SARKOZY

JUNE 19, 2007, PRAGUE

MODERATOR

Ondřej Pícka, Association for International Affairs

GUESTS

Jan Eichler, Institute of International Relations

Eliška Tomalová, Faculty of Social Sciences, Charles University in Prague

Zdeněk Velišek, Czech Television

Eliška Tomalová: Ambitions in the Mediterranean may not earn praise

Eliška Tomalová focused on President Sarkozy's approach towards EU external relations. Apart from the emphasis on trans-Atlantic cooperation with the natural EU ally – the United States – she particularly pointed out the ambitious plans to intensify the Mediterranean partnership. Sarkozy even mentioned a certain formal framework of such cooperation. As Tomalová added, though, it is question whether or not the French president will be able to put through this region as an EU external relations priority. She also warned that some politicians could view the formalized collaboration as a competitor to the EU and as an unnecessary wasting of integrational efforts and financial means.

Jan Eichler: Perhaps a new draft of the European constitution will come up

Jan Eichler addressed to the French president's approach towards the Union's internal political development. The option of the so-called two-speed integration is an important topic for discussion which Sarkozy presented as one of the relevant alternatives of the EU project. As for the faith of the European constitutional treaty, Eichler argued that France will look to promote revision of the current text and even Sarkozy's initiative regard to a completely new draft of the treaty, cannot be ruled out.

Zdeněk Velíšek: Reforming the Common Agricultural Policy will be a problem

Zdeněk Velíšek reviewed the economic aspects of Sarkozy's European policy. He pointed out the emphasis which the new French president puts on, strengthening the EU's role in global economy. Velíšek also remarked that according to Sarkozy, the institutional reform is necessary, but concerning the CAP reform or a future of the EU enlargement, we may expect a conservative approach. It is generally known that, namely France, belongs to those countries which benefit from the current generous system the most. If saying that reforms are in general unpopular among the people is true, than concerning agriculture is twice as valid in France.

SUMMARIES OF DEBATES

LOOKING BACK AT GERMAN PRESIDENCY¹⁰

JUNE 26, 2007, PRAGUE

MODERATOR

Jakub Kulhánek, Association for International Affairs

GUESTS

Adam Černý, Hospodářské noviny

Šárka Daňková, Lidové noviny

H. E. Helmut Elfenkämper, Ambassador of Germany to the Czech Republic

Vladimír Handl, Institute of International Relations

Libor Sečka, Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic

10 The contribution of H.E. Helmut Elfenkämper can be found on page 113.

Libor Sečka: Germany was an honorary broker

Libor Sečka paid tribute to the German diplomacy for putting national interests aside and acting as an honorary broker during discussions. He considered the German decision to present the priorities for the Presidency only short time ahead as a good step. He suggested that it is usually the final summit which determines whether a presidency is regarded as a successful one, but the German Presidency was different since the country had been active throughout the 6 months. Mr. Sečka commented the words of the Polish Prime minister that Poland should receive more votes in the Council, since 40 million Poles had been killed by German hand during world war two, saying that the Presidency did not respond to them – which is qualified as a reaction as well. Concerning the Czech role during the negotiations with Poland he added that the Czech Republic helped to find a compromise and cooperated well with the German Presidency, however the Czech proposal was rejected.

Vladimír Handl: Germany put Europe back on the track

Vladimír Handl agreed with Mr. Sečka that Berlin did manage to place national interests aside, but he did not consider calling the Presidency “an honorary broker” appropriate. In his opinion Germany acted rather as a leader who streamlined the discussion. Such attitude was not welcomed at the beginning. Mr. Handl pointed out to new mechanisms applied by the Presidency in communication with member states – email communication for instance. In spite of low expectations the German Presidency achieved to negotiate a key compromise between “Nice plus” and “Constitution minus” which preserves the most important parts of the Constitution Treaty. According to Handl the German Presidency managed to put Europe back on track.

Šárka Daňková: Results in climate protection are disputable

Šárka Daňková spoke skeptically on the commitments of the EU during the German Presidency in the field of climate protection. Even though she welcomed the adopted goals, she drew the attention to the fact that the extent to which the individual states will contribute to the goal has not been set. She suggested a debate on how to achieve reduction of CO₂ emissions by 2020 could rise. While some states advocate renewable sources, France promotes nuclear energy and certain eastern European states clean coal. Mrs. Daňková made an observation that in spite of all the discussions the EU does not fulfill the Kyoto commitments.

Concerning the role of Chancellor Merkel, Mrs. Daňková believes that Merkel's popularity has to do with her personality – the way she established herself in the

men's world. She added, though, that Chancellor's successes on the foreign policy ground are not interpreted so enthusiastically in Germany where the prevailing opinion is that she should rather stick to home affairs.

Adam Černý: The image of the Presidency in media is distorted

Adam Černý claimed that the frequently mentioned disputes between Chancellor Merkel and the Minister of Foreign Affairs Steinmeier are artificially exaggerated by the media. He drew the attention to the fact that according to the constitution the Chancellor is directly in charge of some areas of German foreign policy. Such is the case of talks on European constitution. Since the issue is highly medialized, Merkel implicitly stands in the spotlight. As for the talks on European constitution and the constructive position of the Czech diplomacy, he added that the shift of governmental responsibility to the Civil Democratic Party played a role, too.

SUMMARIES OF DEBATES

PRIORITIES OF THE CZECH PRESIDENCY OF THE COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION

SEPTEMBER 20, 2007, PRAGUE

MODERATOR

Vít Nejedlo, Association for International Affairs

GUESTS

Stanislav Kázecký, Vice President of the Confederation of Industry of the Czech Republic

Ondřej Liška, Chairman of the Committee on European Affairs, Chamber of Deputies,
Parliament of the Czech Republic

Alexandr Vondra, Deputy Prime Minister of the Czech Republic's Government for European Affairs

Lubomír Zaorálek, Vice Chairman of the Chamber of Deputies of the Parliament of the Czech Republic

Josef Zieleniec, Member of the European Parliament

Alexandr Vondra: So far we can only set our assumptions

Alexandr Vondra opened his contribution addressing the factors which will pre-determine the character of the Czech presidency. Amongst others, he mentioned the European Parliament electoral campaign, institutional changes, the implementation of the “reform treaty”, the completion of the current European Commission’s term, and the French presidency headed by Nicolas Sarkozy. Vice Premier then noted that at this point, we can only set the assumptions upon which the Czech presidency priorities will be based on, and the final selection will be feasible probably in the fall of 2008, such as was the case of the German presidency. The second part of his contribution was dedicated to the mentioned assumptions. The government should thus focus on the following topics: the problem of competitiveness, the liberalization of the labor and service markets, the implementation of the Lisbon agenda, the EU energy policy, the budgetary perspective and the reform of the Union’s finances with regards to the common agricultural policy reform, and finally, strengthening the EU internal security. Concluding his speech, Vondra expressed a wish that the debate on Czech priorities developed further as it is of a great importance. He announced as well that in support of this goal, the Czech government adopted a time schedule for expert working groups who will take part in setting our priorities in European politics for 2009. As for the possible achieving of compromise on Czech presidency priorities across the political spectrum, he claimed that due to the electoral stalemate it seems improbable. Nevertheless, he admitted that the assumptions for the Czech presidency priorities are certainly not a closed chapter and that the results may still vary significantly.

Lubomír Zaorálek: The concept of the priorities is too narrow; the EU has other than economic needs too

According to Lubomír Zaorálek, the parliamentary debate on the Czech presidency priorities has been insufficient, overly ideological, and far from the substance due to the governmental efforts. He expressed worries of opposition that the topics have been defined too narrowly, producing only extreme and economic themes which do not reflect the EU’s needs. He added that the Social Democrats are not prepared to accept a purely liberal approach of the Czech presidency priorities in the way that they were set by the government, especially if concepts such as protection, solidarity and regulation are left out. On the other hand, the Vice-Chairman, Zaorálek, agreed with Alexandr Vondra in the need for an institutional reform of the European Union. At the end, the Vice-Chairman of the Chamber of Deputies, requested the parties of the government to open the debate on the Czech presidency again and to bring it back on the ground of the Parliament of the Czech Republic.

Ondřej Liška: The actual priorities will constitute only a portion of the agenda

Ondřej Liška pointed out the sequence of the previous presidency and suggested not to expect too much since only around 5 to 15 percent of the agenda will the Czech Republic be allowed to set as its priorities and later perhaps implement. He agreed with Lubomír Zaorálek that the debate in the parliament has not lasted long enough, but at least within the European Affairs Committee a detailed discussion on the Czech presidency took place. Liška considers the European Parliament elections to be the worst snag, since they are scheduled for the period of Czech presidency in the Council of the EU. According to him, the electoral campaign could prevent reaching consensus on certain problematic issues on the Czech presidency agenda. The Czech Republic must therefore approach the presidency realistically and not attempt to pursue something at the expense of others, but instead should try to achieve progress in at least several delicate issues such as the human rights or the transformation cooperation. He believes that the basic assumptions of the Czech presidency priorities should be the emphasis on application of the founding elements on all four EU pillars: energy sector, solution of the transit traffic of the trans-European network, security, abolition of barriers in the field of research and education and social integration in EU.

Josef Zieleniec: Citizens must feel a common responsibility for the development in the EU

Josef Zieleniec pointed out the need to bring the EU closer to its citizens so they could feel responsible for the development within it, and would stop to forever, draw the line between themselves and Brussels. Next, he summarized the limits of the Czech Republic during the presidency preparations and focused primarily on the French presidency priorities. He ended his presentation by commenting that our motto “Europe without barriers” is in fact very good, but more attention should be paid to its content and the credibility of the entire Czech presidency project.

Stanislav Kázecký: The presidency should be well-used, not misused

Stanislav Kázecký tried to present the impact of the Czech presidency on Czech businesses and the expectation with which the entrepreneurs approach the presidency. From his point of view, the Czech presidency will be of great importance because business conditions in the Czech Republic are ever more influenced by European directives and moreover, the majority of Czech exports are headed for the EU market. He admitted that for this reason, he shares the economic perception of the Civic Democrats since even the Industry and Transport Union would welcome liberalization of the EU internal market, free movement of persons and termination of the transient periods in Germany and Austria, lowering the agricultural subsi-

dies, lifting the labor market barriers, support of research and finally, a secure and competitive energy policy. A healthy economic development of the EU is according to Kázecký, an essential pre-condition for the development of other branches and therefore the competitive advantage of the EU is the single effective tool in the struggle against the economic pressures coming from China or India. The Czech presidency should thus contribute not only to the national economic interests, but rather to the entire EU interests. The Czech presidency must be used well and not be exploited for the purpose of political hassle.

SUMMARIES OF DEBATES

THE CZECH ECONOMY AFTER ENTERING THE EURO ZONE

OCTOBER 24, 2007, PRAGUE

MODERATOR

Alice Savovová, Association for International Affairs

GUESTS

Oldřich Dědek, Czech National Euro Implementation Coordinator

Jiří Havel, former Deputy Prime Minister of the Czech Republic's Government for Economy

Petr Jonák, Deputy Director for External Relations, Škoda Auto

David Navrátil, Deputy Director of the Economic and Strategic Analysis Department, Česká spořitelna
(member of Erste Group)

Petr Procházka, Director of the EU and International Organizations Department, Czech National Bank

Miroslav Ševčík, Director of the Liberal Institute

Oldřich Dědek: Adopting the Euro does not necessarily imply rise of prices

Oldřich Dědek devoted his opening contribution to the problem of the so-called attentive inflation which often goes along with Euro implementations in a given country. He pointed out that the consumers frequently pay higher attention to price increases than their decreases and that even if the prices rise in a certain field, the citizens of that particular country tend to generalize the trend on the entire economy. Additionally, the consumers usually compare the price level with prices in national currencies before adopting the Euro and they do forget that in the long run, these prices would still go up. He commented the frequent complaint that the “euro is guilty for everything” referring to other reasons for inflation rise of individual Euro zone member states’ economies. As a specific measure against the rise of prices after entering the Euro zone, Dědek mentioned the following means. First, it is the duty of the vendors to state the double prices (in euros and crowns) for some time and a public “blacklist” of those who unfoundedly raise the prices. At the end of his opening presentation, he remarked that the Czech Republic has not set a fixed Euro-adoption date yet and therefore, there is plenty of time for the methodological preparation to handle the Czech entry into the Euro zone.

Petr Procházka: Fiscal discipline and sustainable deficit of public budgets are essential

Petr Procházka reiterated the need of cooperation between the Czech National Bank and the Czech government during the preparations for adopting the Euro, the demand of fiscal discipline and the sustainable deficit of public budgets. He drew the attention to the fact that the Czech Republic is already part of the Economic and Monetary Union, but keeps an exemption form in the common currency. The first step on the road to adopting the Euro is the entrance of the Czech economy into the RM2 system, only after it will be possible to take over the Euro.

Jiří Havel: First reforms, then the Euro

Jiří Havel suggested that it is definitely not certain at this moment that the Czech Republic will in fact adopt the Euro. If so, not much will happen to the Czech economy. According to him, we should encounter no technical difficulties upon implementing the common currency. The economy is in his view, streamlined mainly by 2 “channels” – by the mean of exchange rates and by the inflation tools. After entering the Euro zone, the exchange rate “channel” will disappear, nevertheless even now there should be no dramatic changes witnessed. In addition, the Czech Republic had complied with the Maastricht criteria voluntarily (speaking of the preparations for the Euro-adoption). Later he stressed that the businessmen should be mostly involved in the debate over Euro implementation. Still, economic re-

forms should pave the way for entering the Euro zone. As for the frequent complaint that our economy is rigid, Havel said that the legal framework of the Western labor market is by far more rigid.

Miroslav Ševčík: Adopting the Euro? Never, please

Miroslav Ševčík stated that it is important to examine not only the benefits of adopting the Euro, but also the actual preparation process of entering the Euro zone. He claimed that the Czech economy meets the criteria in theory, but the practice is worse. He emphasized, as well, that the monetary union is another (higher) stage of the European integration process. He referred to the possibility to affect the statistics on meeting the Maastricht criteria ahead of election by distorted data provided by the Ministry of Finance. In general, he expressed his opinion on the eventual entry of the Czech Republic to the Euro zone by saying: “The later, the better; the best if never,” adding that we are currently missing economic convergence.

Petr Jonák: Businessmen are better prepared for entering the Euro zone than the public sector

According to Petr Jonák, the Czech exporters will be the ones most relieved after entering the Euro zone. Today they encounter severe fluctuations depending on the exchange rate of the national currencies with the Euro. Besides that, he suggested that nowadays we hear more of why not accept the Euro just yet, instead of the substance of entering the Euro zone. The business sector is, in his view, prepared for adopting the Euro, more than the public sector.

David Navrátil: Adopting the Euro will increase the costs of wages

David Navrátil joined the opinions that not much will change or the Czech economy after entering the Euro zone. He expressed doubts over the Maastricht criteria since these were designed for developed countries, not for developing. Among the main impacts of adopting the Euro, he named the increase in costs of wages and the rise of interest rates. He advocated for the usage of economic argumentation during the debate on entering the Euro zone, nevertheless, he admitted politicians will have the final word.

SUMMARIES OF DEBATES

EUROPEAN UNION: A NEW STIMULUS FOR POPULISM?

NOVEMBER 22, 2008, PRAGUE

MODERATOR

Gwendolyn Albert, Peacework Development Fund

GUESTS

Kai-Olaf Lang, Stiftung Wissenschaft und Politik, Berlin

Juraj Marušiak, Slovak Academy of Science, Bratislava

Paul Luif, Austrian Institute for International Affairs, Vienna

Václav Nekvapil, Association for International Affairs, Prague

Kai-Olaf Lang: Strength of populism is weakness of moderate liberal forces

Kai-Olaf Lang stated that populism is darker part of democracy, but asked the question why it is so successful in elections. He observed that populism in the old EU is recently more colourful – we have new right, protectionist left and lately also populist strength partly rooted in the middle class and partly rooted in the working class (Berlusconi, etc.). Especially the social-democratic parties are in very uneasy position – they are losing the position of the “party of common people.” Mr. Lang pointed out that we have traditional drivers of populism, but recently we have increasingly European vector – the EU integration is perceived as a continuation of globalisation.

Mr. Lang went on by investigating the reasons of populism in Central Europe. In his opinion the first wave of discontent was immediately after 1989, now we face the second wave – due to discontent with radical reforms people voted for ex-communists, but ex-communists did not change the reformist course, which is the reason of populist remobilisation. The cause of populism can be a political vacuum after the accession to the EU – populists came back with the themes that were current after 1989.

Kai-Olaf Lang asked for the implications for the EU. In his opinion there might be an increase in populist potential in the European Parliament – populist parties always do better in the European elections than in the national elections. In the future there may be higher number of populists in the European Parliament than in the national Parliaments. When it comes to the European Council, the summits are more and more about “trophy collecting” - national governments want something to sell on the domestic front; they will use existence of populist parties in their countries as a threat (“if we do not get something, you will have populism in our country”). In the EU Commission, after the reform treaty there might be a tendency of closer links of the Commission President to bigger countries – it would bring the anti-EU effect in smaller countries.

Concerning the question for possibilities of the EU how to deal with populism, Mr. Lang stressed the need of politicization of the EU. There should be common list of European candidates in the elections to the European Parliament. The EU should redefine its *raison d'être* concerning globalisation – it should protect the citizens against the negative impacts of globalisation.

Mr. Lang is skeptical about strengthening the civil society as a remedy for populism, but he emphasized the need for a new republicanism. He concluded with the statement that strength of populism is weakness of moderate liberal forces.

Juraj Marušiak: Alienation between political elites increases populism

Juraj Marušiak asked how the EU accession is linked with the growth of populist moods. He began by stressing that for the countries that joined the EU in 1995

the accession was not a big challenge (the membership was a result of pragmatic choice), but for the countries that became the members of the EU in 2004 the accession was a symbolic milestone – target set in 1989 was met. The accession was object of wide consensus contributing to social peace during the transformation, so the year 2004 meant no challenge for this consensus. Mr. Marušiak focused especially on the situation in Slovakia. The image of the EU is positive there: it is related to terms like modernity, tolerance and self-worth. The EU is a tool of defense of the negative functioning of particular political programs.

Vladimír Mečiar used Euroscepticism to defend his authoritarian steps, Mikuláš Dzurinda to defend his neo-liberal course in contrast to social model of the EU. In 2006 the government changed and declared itself as Eurooptimistic, but had some Eurosceptic traits. Mr. Marušiak therefore stated that Euroscepticism in Slovakia is top-to-bottom project. He further shared his observation that another part of strategy of national elites is invocation of national moods to prevent delegitimization of national elites from the part of the EU institutions as well as own citizens. Nationalism is recently moving to the verbal level because national states are losing competencies in economic domains; that leads to the increase of symbolic nationalism, which is typical for today's Central Europe.

The EU was perceived as a instrument of finishing the modernisation, so the EU accession symbolized the end of socio-economic transition; this may challenge the position of previous political elites. Slovak society is now divided into winners and losers of transition, which left behind political elites partly independent on citizens' preferences. Furthermore, civil society is weakly developed and has poor control over political elites. Alienation between political elites and citizens expresses itself in antielitist rhetorics and increase of populism, Mr. Marušiak concluded.

Paul Luif: Populists often raise important questions but they have got wrong answers

Paul Luif focused on populism in Austria and how the EU dealt with it. He described how the surveys in 1986 showed the decline of popularity of Freedom party (FP); FP reacted by calling Jorg Haider to the chair. This led to break up of governing coalition and forming of grand coalition after new elections. New government presented a request for membership in the EU, which was successful as well as the referendum about membership. But immediately after the accession the popularity of the EU declined dramatically. Haider noticed opportunity and became popular due to his Euroskeptic rhetorics. In 1999 FP became the second strongest party in Austria and joined a government with conservative Austrian People's Party (ÖVP), which was according to Mr. Luif a big mistake. The EU reacted by implementing conditions for the Austrian government, that affected primarily citizens. Mr.

Luif marked that the sanctions from 1999, not rooted in European legislative, only strengthened the government.

Mr. Luif concluded that the outcome of the Austrian crisis was a new article in the Nice treaty in 2003, which talks about prevention. New platform for legal procedure against populist parties was embodied into the EU law.

Václav Nekvapil: Another stimulus for populism in the future is immigration

Václav Nekvapil began by sharing his understanding of populism: in his opinion, populism is primarily a tool for political mobilisation. Populistic parties are limited only to this tool and do not have any further content; their primary and only goal is to gain political power.

According to Mr. Nekvapil, the transformation process followed by the EU accession started to exhaust itself in 2004. Neither supporters of the positive side of the EU accession were able to justify that 2004 was just a beginning of the journey. In the 90ties everything was subordinate to the EU accession; opinions that political visions were exhausted were present. Each country of Central Europe took different steps to deal with this situation; in the Czech Republic political parties absorbed the change – this distinguished the Czech Republic from other countries of the region.

The EU accession was also used by the Czech President for his own interests; his position is simplified by the fact that he bears no responsibility for his promises, because he does not have power to fulfill his statements. People support him because they see he fights for something, they do not see the links between reality and his approach; only emotion is left. According to Mr. Nekvapil this is the specific sign of Czech populism.

Mr. Nekvapil went on to evaluate two kinds of expectations towards the EU accession: economic and moral. He emphasized that in the Czech Republic the economic accent was strong, unlike the moral accent, which called for compensation for the historical injustice; people hoped that the accession will cancel the division of Europe into two parts. However, moral expectations cannot be fully met, which is the source of profit for populist politicians.

Mr. Nekvapil concluded with the statement that as for the future, we are facing another stimulus for the populist tendencies in Central Europe: immigration. The Czech Republic may tackle this thanks to its stabilized political parties, that are able to inhibit populist pressures and therefore cleavages will be successfully spread in whole political spectrum. If not, new ad hoc political parties will be created.

SUMMARIES OF DEBATES

PROSPECTS OF THE EU–RUSSIA RELATIONS

DECEMBER 21, 2007, PRAGUE

MODERATOR

Jakub Kulhánek, Association for International Affairs

GUESTS

Tomáš Pojar, First Deputy Minister of Foreign Affairs of the Czech Republic

Sergey Vladimirovich Yastrzhembsky, Aide to the Russian President, Special Representative
of the President on the Issues of the Development of Relations with the European Union

Tomáš Pojar: It is important to maintain the dialogue

Tomáš Pojar stressed the need to maintain the dialogue between Russia and the EU in light of the future Czech presidency in the Council of the EU, and the preparations of the consultation in the frame of the so-called Troika (the three consecutive presidencies). He pointed out the necessity to clarify the Eastern dimension of the EU foreign policy, especially in relation to the Russian Federation.

Sergey Yastrzhembsky: Economy is at its forefront

According to Sergey Yastrzhembsky, the EU is Russia's top business partner. The economy of the Russian Federation is dependent on oil and gas exports to the global market while its government is aware of the need to diversify the economy internally.

As for the energy projects, Yastrzhembsky emphasized Russia's effort to increase the amount of energy supplies to the EU and to diversify the sources destined for exporting. For this purpose, the agreement on the new Caspian gas pipeline - signed recently – which will link up Turkmenistan, Kazakhstan and Russia. In October 2007, the final decision on constructing a southern gas pipeline, “South Stream,” was taken between the Italian ENI and Russian GAZPROM, with the capacity of 30 million meters cubed of natural gas supplied in a year. This pipeline will secure direct supplies to Austria, Italy and maybe to the Czech Republic as well. Nevertheless, the negotiations on the “Northern Stream” – linking up Russia and Germany - are still in the process. A project designed for the European Union – building an oil pipeline for Bulgarian Burgas to Greek Alexandropolis – was presented recently.

In the view of Yastrzhembsky, the changes within the EU play an important role for Russia, particularly the EU's enlargement. For this reason, it is in the interest of both sides to revise the text of the agreement in order to create a new framework for cooperation in the following 20 years. The current EU – Russian relations are, according to Yastrzhembsky, “worn out”. Russia seeks to be admitted to the World Trade Organization by 2020. In this regard, the current agreement on cooperation with the European Union is obsolete.

Sergey Yastrzhembsky: The Union needs reforms to become more flexible

Yastrzhembsky made his observations on the procedural issues of the European Union, especially on the right of veto which slows down the decision making process. The EU must reach internal consensus on matters which Russia is interested in the most, which seems complicated to Russia. Each country needs to push its interests through and the entire decision making process and is thus, decelerating.

“It’s difficult to move the EU even by a millimeter,” commented Yastrzhembsky who believes new and better decision making mechanisms are needed to achieve a more effective cooperation between the EU and Russia.

Yastrzhembsky hopes that the future negotiations between Russia and the EU at the highest level every 6 months will bring better results. The talks should focus on economic and financial issues, climate changes, or situation in Kosovo, Iran, Iraq or on the North Korean nuclear program.

Sergey Yastrzhembsky: Visas are a big problem

Another problem is the return of illegal immigrants. While Yastrzhembsky applauded the Czech colleagues for entering the Schengen Area, he suggested that it is necessary to review some procedures. During the visit of the French president, Sarkozy, to Russia in autumn 2007 the two politicians agreed on the need to speed up the visa issuing procedure, which would be a victory for both the EU and Russia. This debate is a response to complaints of many Russian citizens. There were 8.6 million Russians traveling to EU countries in 2006 – in comparison with 10 millions Turkish citizens. The mutual relations are affected as well by the fact that during the upcoming 3 years, the Russian Federation will provide consular service to citizens of the post-Soviet republics. Russian authorities are determined to fight illegal migration even on its own territory. The legal framework regulating the presence of foreigners on the Russian territory will be stricter, and we may expect deepening relations with Kazakhstan and Ukraine. There were worries in the past over a visa-free relation between the Russian Federation and Lithuania. The problem was eventually solved by mutual agreement and the 1.5 million Russians from Kaliningrad will be allowed to travel freely across Lithuania.

As for the Czech presidency in the Council of the EU, Yastrzhembsky expressed his hope for a continuation of mutual cooperation. “I hope there won’t be another meat-problem,” he mentioned in the case of the recent dispute with Poland.

SUMMARIES OF DEBATES

COMMON AGRICULTURAL POLICY: CHALLENGES AND PROSPECTS

FEBRUARY 28, 2008, PRAGUE

MODERATOR

Ivana Jemelková, Association for International Affairs

GUESTS

Tomáš Doucha, Research Institute of Agricultural Economics

Miroslav Jírovský, Director of the Agricultural Union of the Czech Republic

Martin Mařík, Hospodářské noviny

Martin Mařík: Subsidies cannot be just

Martin Mařík focused mainly on the criticism of the current state of the Common Agricultural Policy of the EU, and he strongly supported its reform. He pointed out that it was ineffective. It did not prevent the rise in prices of agricultural products, and its mechanisms could not forecast such growth. He supported the reform of direct subventions to farmers, commenting that taking the subsidies from large prospering agricultural companies, will not endanger their competitiveness since they are economically powerful enough. He added, though, that the subsidies should not support even the less successful farmers, but in fact, should serve in favor of ecology. He also criticized the system of subsidies in general, remarking that subsidies as such will never be – and cannot be – fully fair. Regarding the frequently stated argument for preserving the self-sufficiency of the Czech agriculture, he said that one cannot plan the domestic consumption of agricultural products nor the external factors and therefore, it is always a speculation.

Miroslav Jírovský: The assistance to farmers must increase

Miroslav Jírovský addressed the situation of Czech agriculture after entering the EU and a vision of the Common Agricultural Policy as the Czech farmers would like to see it. He referred to the fact that the indebtedness of the Czech farmers does not decrease since the sales, depot and purchase cooperatives had not been returned during privatization. Another problem is the low competitiveness of domestic agricultural products. Food chains squeeze the prices down and take part in the increase of imports abroad. This ultimately leads to the devastation of the domestic processing industry. Since entering the EU, the livestock production has been decreasing and people are leaving agriculture. He emphasized that the current direct subventions to Czech farmers represents only 60% of the European average and therefore should continue to increase.

As for the future form of the Common Agricultural Policy of the EU, according to Jírovský, it is necessary to prevent the decrease of amount of direct subsidies because the damage would be selective. Czech farmers are not prepared for the free market with agricultural products yet. The historical restrictions should be limited and the subsidies should decrease in all member states. The production quotas should be completely lifted off possible. Finally, the suppliers from non-EU countries should not be discriminated as stricter standards apply to EU producers.

Tomáš Doucha: Subsidies are not here just because someone is a farmer

According to Tomáš Doucha, Czech farmers would prefer no reform of the Common Agricultural Policy. Not even the politicians are willing to reform this sphere be-

cause reforms are always unpopular. There is the pressure from the World Trade Organization, though, for liberalization and opening the door for third world countries whose economy is dependent on agriculture. A reform of the EU Common Agricultural Policy (CAP) is necessary, among other reasons, because it keeps ineffective farmers and companies alive. On the other hand, CAP did contribute to EU integration.

Doucha explained that the CAP reform will consist of 2 phases. The first phase of 2010-2013 will stress the health risk-free products and effective use of direct subsidies – the amount of which will not decrease. After 2013 these will go down. Doucha pointed out that the subventions should not be granted just because someone is a farmer, but because he provides a worthy service for society. He remarked that agriculture competes with other fields (such as assistance on information technologies or education) in the structure of EU budget, and it is a question which fields are in fact, crucial for the growth of EU competitiveness. The field of agriculture is internally much diversified (different price level of individual commodities) and it is really hard to set clear priorities inside this sector.

SUMMARIES OF DEBATES

HOW DOES EUROPE VIEW KOSOVO'S INDEPENDENCE?

MARCH 13, 2008, PRAGUE

MODERATOR

Martin Ježek, Czech radio 1 - Radiožurnál

GUESTS

Jiří Dienstbier, former UN Special Rapporteur for Human Rights in former Yugoslavia

Věra Stojarová, Faculty of Social Sciences, Masaryk University Brno

Pavel Svítíl, Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic

Jiří Dienstbier: It is not an independent state, but rather a protectorate

Jiří Dienstbier refused to recognize independent Kosovo due to a violation of international law and mentioned the UN Security Council resolution No. 1244. He reiterated that in the modern era, borders have always been changed with an agreement of all involved parties up to now. He rejected the current advancement of some countries which recognized independent Kosovo in spite of Serbian opposition, seeing the delimitation of national borders based on ethnical principles as unfortunate in the 21st century and comparing it to the year 1938. In his view, this is a dangerous precedent because Kosovo – of a size like the Central Bohemia region – will be granted independence while the vast Kurdistan may only dream of independence.

According to Dienstbier, we should not forget that in the Kosovo government, there are people with criminal records, (e.g. military leader Hashim Thaci) and the public is substantially affected by drug mafia controlling the so-called Balkan Road. In total, Dienstbier does not perceive Kosovo as an independent state, since the UN protectorate has simply been replaced by an EU one.

Věra Stojarová: We should not fear the emergence of Great Albania

Věra Stojarová stated that Kosovo's independence is a logical consequence of policy of the EU and the international community in general towards the Balkan region (be it the *Guiding Principles* of 2000 or the Ahtisaari plan of 2007). The majority of EU members has already recognized Kosovo or has taken steps to do so in the near future. Those countries which refused to recognize Kosovo have done so due to obvious reasons for preserving their own territorial integrity (Spain, Slovakia, Cyprus, Greece or Romania). Recognizing independent Kosovo simultaneously affects the process of Serbian approximation to the European Union. The political instability in Serbia caused by the declaration of Kosovo's independence, in fact, postponed the signing of the association agreement for a period of time at least.

Stojarová brought back the arguments which Kosovar Albanians named in support of independent Kosovo. The first one concerns the claim that they had been discriminated against within the frame of Yugoslavia (and later Serbia) since Kosovo was not a federal republic and did not have the right to secession. Next is the argument that approximately 90% of the population in Kosovo is Kosovar Albanians. Lastly, they refer to the right of nations for self-determination, declaring they are a unique Kosovo-Albanian nation. Stojarová does not fear the creation of Great Albania, comprising of today's Albania, Kosovo and a part of Macedonia, as Albanians internally are quite diversified. She also mentioned the division of four ethnic groups with mutual animosity and rivalry among them.

Pavel Svítíl: Not a precedent of international law

Pavel Svítíl explained that the Czech diplomacy declared its readiness to recognize Kosovo already two days after the official declaration of independence. He added that the Czech Republic had supported the Ahtissari plan from the very beginning and that according to the Czech diplomacy, there was no better alternative. He reminded the audience of the conditions of Kosovo recognition as formulated by Foreign Affairs Minister, Karel Schwarzenberg, on behalf of the Czech Republic. Kosovo must be recognized by the majority of EU member states and the government of Kosovo must respect the rights of minorities. The Czech Republic does not fear a precedent of international relations since Kosovo is a case of *sui generis*. Svítíl suggested the Kosovo side will have to act responsibly as the argumentation that the Serbian government is preventing a successful development of the country will have disappeared.

SUMMARIES OF DEBATES

"DEFINITE" ENLARGEMENT OF SCHENGEN AREA

MARCH 20, 2008, PRAGUE

MODERATOR

Vít Nejedlo, Association for International Affairs

GUESTS

František Bublan, Chairman of the Committee on Security, Chamber of Deputies,
Parliament of the Czech Republic

Pavel Čížinský, Lawyer, Counselling Centre for Citizenship/Civil and Human Rights

Tomáš Hajšman, Director of the Asylum and Migrational Policy Department,
Ministry of Interior of the Czech Republic

Martin Hlava, Executive Director for Security, Prague Airport

František Bublan: Entering the Schengen Area was inevitable for the Czech Republic

František Bublan stated that according to the Amsterdam Treaty all newly accessing countries have the duty to pursue joining the Schengen Area. The Czech Republic has been preparing for the step since 1997 and the overall costs reached 1 billion Czech crowns. He mentioned, too, that some countries aspired to postpone the admission of the new states as far as possible. The Schengen Area enlargement was according to Mr. Bublan abused for populist rhetoric e.g. in Austria. He remarked that the cooperation between police units of individual states within the area is very intensive which poses considerable burden – not only financial - on the respective national authorities.

Tomáš Hajšman: National sovereignty is not threatened, borders remain

According to Tomáš Hajšman entering the Schengen Area marks not the end, but rather a new beginning for the Czech Republic. The country will be allowed to take part in cooperation in various fields. The main goal of the Schengen collaboration is the free movement of people across the entire Europe. Border checks are in his view a heritage of totality. Tomáš Hajšman suggested that by joining the Schengen space the Czech Republic does not lose its national sovereignty since borders will exist on. He stressed the revolutionary dimension of this accession for the Czech police. Both the staff qualification and technical equipment have been affected. The principal instrument of the Schengen cooperation is the Schengen Information System. Among its main contribution Mr. Hajšman listed excellent communication between national authorities and passing of experience. On the other hand, he included the unwillingness of some states to fully cooperate and inadequate police procedures of certain states among the negatives.

Pavel Čížinský: Security components abuse the Schengen cooperation

Pavel Čížinský stated that security components often abuse inclusion into the Schengen Area to gain higher competencies. The Schengen Border Code, in his view, limits the asylum seekers' freedom and as an example he mentioned constricting the definition of family members. He brought up the frequently quoted fear of losing national sovereignty due to uncontrolled migration. In his belief the fear is unfounded since the Schengen cooperation concerns mostly short-term residence of foreigners.

Martin Hlava: Prague Airport meets the strictest standards

Martin Hlava mentioned that during the integration process of the Czech Republic into the Schengen Area it was necessary to find balance between the economic per-

spective – stressing the lowest possible costs – and the security experts' perspective – requiring the highest possible security guaranties. Both have been successfully achieved and Prague Airport meets the highest criteria which sometimes are not met even at western European airports.

EXPERT PAPERS

THE RESULTS OF THE GERMAN EU-PRESIDENCY ¹¹

Helmut Elfenkämper ¹²

11 This text represents a shortened version of introductory remarks given on a public debate “Looking Back on German Presidency.”

12 The author serves as the Ambassador of Germany to the Czech Republic.

The German Presidency had two major priorities:

- Achieving progress in the sphere of climate and energy policy, in the hope to create also an impact in the G8 forum of which we had the parallel Presidency.
- Giving new dynamism to the efforts aiming at creating a new institutional and procedural framework for the European Union so as to get out of the stalemate which followed the two referenda in France and the Netherlands on the European Constitutional Treaty in the late spring of 2005.

With these aims, we chose a three-step-approach:

First stage was concerned with the climate change and energy policy. The regular summit in Brussels on 8-9 March 2007 achieved a clear breakthrough in this regard and brought a new dynamism into the EU. The conviction grew that it had become possible again to solve difficult questions in European policy.

The most important decisions deserve being recalled. The Heads of State and Government agreed

- to make a voluntary commitment to reduce greenhouse gas emissions by 30 percent as long as other industrialized countries adopt comparable goals
- to maintain an autonomous EU-goal to cut greenhouse gas emissions by 20 percent by 2020 in relation to 1990 levels if third countries did not go along.

Given the central role of a sustainable energy policy in achieving climate objectives the European Council adopted a “European Energy Action Plan” with the three objectives of security of supply, efficiency and environmental compatibility.

The most important elements of this plan are:

- completing the internal electricity and gas market, including the effective separation of production and network operation
- a binding commitment to increase to 20 percent the proportion of renewable energies in overall energy consumption
- a 10% binding minimum target to be achieved by all Member States for the share of bio fuels in overall EU transport petrol and diesel consumption by 2020
- efficiency measures to cut by 20 percent the total energy consumption predicted for 2020
- clear statements on energy solidarity within the EU, a very important element especially for the new EU-member states.

We believe that the successful March summit gave the EU credibility in the pioneering role it intends to play in international climate protection during the negotiations on a post-Kyoto regime. It was crucial that we were able to build on this success at the G8-Summit in Heiligendamm/Germany at the beginning of June 2007.

The summit also brought further progress in implementing the Lisbon Strategy. The EU Heads of State and Government acknowledged the success of the updated Lisbon Strategy for Growth and Jobs, which is reflected in higher growth and falling unemployment figures. They emphasized that a functioning internal market and the promotion of innovation, research and development provide important impetus to support this positive trend in the long term.

At the beginning of the second step there was the special summit in Berlin on 25th of March which followed shortly after almost exclusively economy-related start-off summit of our Presidency mentioned above.

By inviting the heads of state and government of our 26 fellow member states to Berlin for a special summit to commemorate the 50 years of the signature of the Roman Treaties, the German presidency wanted not only to underline the historical importance of this date in an appropriate solemn way, but also to raise the general consciousness of the European public for our common endeavour in Europe.

We equally hoped to create a first base of understanding on which work could be started towards a solution of the problems that resulted from the two referenda in France and the Netherlands. The Berlin declaration of March 25, 2007 provided this basis by spelling out the common goal to place the EU on a renewed institutional basis until the EP-elections of 2009.

After the Berlin summit, the Presidency worked intensely on parallel tracks to prepare the G8 summit in Heiligendamm/Germany 8-9 June 2007 and the final EU summit, the main focus of which was to be the issue of what to do with the constitutional treaty. That was the main content of the third step of our approach.

During this period the position of important partners in this context such as the Czech Republic were cleared up. The Czech Republic declared the existing text as a point of departure for the negotiation and the aim to have a result by the end of 2008, so as to have cleared up the matter before the own Czech Presidency in the first half of 2009. The Czech Republic also spelled out the specific requirements such as the two-way flexibility in the transfer of sovereignty and a further enforcement of the control mechanisms available to national parliaments.

The results of the Brussels summit of 21-23 June 2007:

- The essential result achieved after difficult negotiations on early morning of 23rd of June was the adoption of a mandate on the negotiation on a “reform treaty”.
- With this mandate, the EU has won new dynamism after almost two years of stagnation. We trust that the EU will, thanks to the treaty that will now have to be drafted, be able to meet the challenges of the coming years.
- The mandate means that the concept of a constitution is not maintained. This was a considerable concession made by the large majority of member states. The compromise on a reform treaty provides for a change of the Treaty on the European Union respectively a change of the Treaty on the European Community.
- At the same time, a number of substantial innovations of the constitutional treaty have been preserved.
- The Charter on fundamental rights will not be in the treaty text but remains legally binding with an opt-out clause for the UK.
- The principle of double majority for the voting was preserved, albeit with the transitional clauses that make it applicable only from 2014, respectively 2017 onwards.

The institutional package has been preserved. The applicability of a qualified majority and of the co-decision by the European Parliament will be extended. The EP will thereby have its equal share in the legislation of the Union.

The President of the Commission will be elected by the EP. The reduction of the Commissioners to two thirds of the numbers of members from 2014 onwards is preserved. The office of a President of the European Council will be created which we trust will ensure continuity, coherence and visibility of the EU policy inwards and outwards. The Office of the High Representative of the European Union for Foreign and Security Policy will be considerably reinforced. He will be assisted by a European Diplomatic Service. He will be a Vice President of the Commission, responsible for Foreign Affairs, and preside over the Council for Foreign Affairs. He will, however, not have the title of Foreign Minister.

In the sphere of material policies, new provisions on climate protection and energy solidarity will be introduced into the new treaty. In the area of justice and interior affairs, the possibility for those member states who want to cooperate more closely in the framework of re-enforced cooperation have been further facilitated.

The already existing control function of the national Parliaments, in particular concerning the subsidiarity principle, has been further enhanced. This was a particular wish of the Netherlands backed up by the Czech Republic.

TO SUM UP:

We consider that with results achieved under the German Presidency the European Union has regained momentum, the treaty laid out in the mandate adopted at the concluding council will certainly improve its internal capacity of decision making and its capability of acting towards the outside world. The mandate for the reform treaty has been welcomed by virtually all participants of the summit which proves that it is a good and pragmatic compromise, although we should not overlook the clear disappointment that was articulated by partners who hoped for more progress in the sense of the old constitutional treaty and who, after all, represented a very clear majority.

The preparation and development of our Presidency proved the need to deal on difficult issues with every single partner, especially of course the ones who, for one reason or the other, had difficulties with a number of points suggested by the Presidency. This was the case, for example, of the Czech Republic and hence the intense series of bilateral meetings that we have had with our Czech interlocutors in Prague and in Berlin. The final result has been a compromise carried by all including the Czech Republic (and of course, Poland), and we hope to be able to build on that in a constructive spirit.

Helmut Elfenkämper studied Law, History and Philology (1967-1974). Since 1975 he is an active member of German diplomatic service. He occupied various positions in Germany as well as abroad – e. g. in Warsaw (1977 – 1980), by the Permanent Representation to the UN in New York (1980 – 1983), in Paris (1986 – 1990) or in Lisbon (1993 – 1997). Since 2005 he has been an Ambassador of Germany to the Czech Republic.

EXPERT PAPERS

PRIORITIES OF THE CZECH REPUBLIC FOR THE PRESIDENCY IN THE COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION

Lukáš Soukup

Introduction

The subject of this paper is the question of priorities of the Czech foreign policy towards the European Union, in connection with the Presidency in the Council of the EU in the first half of 2009. The primary aim of the paper is to identify the foreign policy interests of the Czech Republic towards the EU and the deriving priorities for the Presidency.

SWOT analysis and the Czech priorities

SWOT analysis – the analysis of strong and weak sides, opportunities and threats – is an instrument for identification of the initial position and setting the strategy especially of economic agents. It is a type of analysis mostly used in the sphere of business, but also became a part of the *National Development Plan of the Czech Republic for 2007 – 2013*. Through SWOT analysis, the author identified the impulsions and assumptions for foreign policy interests of the Czech Republic towards the EU. In doing so, he mainly used the conclusions of the *Strategy of Economic Growth* (SEG) elaborated under the guidance of Martin Jahn – the Vice Prime Minister – in 2005, the above mentioned *National Development Plan of the Czech Republic for 2007 – 2013* of January 2006 (NDP) prepared by the Czech Ministry for Regional Development, strategic and concept documents of the Czech government and other background materials, particularly the analysis and publications of the Center for Social and Economic Strategy of the Faculty of Social Sciences of Charles University in Prague (CESES). The SWOT analysis, for better orientation, focuses on the Czech Republic in the following three areas: security, economy and other. The author's ambition was not to analyze these factors in detail, but to summarize the key outputs of the already published analyses, and to submit them in a simple form which would then allow us to identify the main interests and priorities of the Czech Republic towards the EU. The conclusions of the SWOT analysis of the Czech Republic are due to the requirements on the scale of this paper presented in a shortened form – as proposals for the Czech priorities in the three stated areas. The following table includes the proposals for comparison together with the priorities of the Czech government.

Table no. 1: Program priorities of the governments of the Czech Republic towards the EU

	Security priorities	Economic priorities	Other
V. Špidla government	<ul style="list-style-type: none"> ■ Admission to the EU ■ Active participation within the CFSP ■ Harmonization of the migration and asylum policy ■ Schengen Action Plan 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Admission to the EU ■ Preparation of the strategy to join the European Monetary Union ■ Utilization of the EU funds for development of infrastructure ■ Enforcing equal conditions for Czech businessmen on the EU market ■ Lisbon Strategy 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Admission to the EU ■ Legislation harmonization ■ Support of tourism ■ Active participation in the debate on the future of the EU
S. Gross government	<ul style="list-style-type: none"> ■ Participation in the CFSP ■ Participation of the Czech police in Europol ■ Participation of the Czech Rep. in the Schengen area 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Admission to EMU by 2010 ■ Effective use of EU funds ■ Lisbon Strategy ■ Support of farmers and regions ■ Trade liberalization 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Adoption of the Treaty establishing a Constitution for Europe ■ Full integration of the Czech Rep. into the European research area
J. Paroubek government	<ul style="list-style-type: none"> ■ Further EU enlargement, particularly in the western Balkans ■ Czech security policy based on the European Security Strategy ■ strengthening EU – US relations 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Admission to EMU by 2010 ■ Maximum use of EU funds ■ Thorough implementation of CAP ■ Program period for 2007 ■ External economic relations' development 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Adoption of the Treaty establishing a Constitution for Europe ■ Transparent and simplified EU legislation ■ Full integration of the Czech Rep. into the European research area ■ Building eEurope
M.Topolánek government	<ul style="list-style-type: none"> ■ Maintaining and developing EU – US trans-Atlantic relations ■ Accepting responsibility for common security by EU members ■ Admission to the Schengen Area by the end of 2007 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Effective use of EU funds ■ CAP reform ■ Finishing up the left-overs of the Directive on Services ■ Lisbon process revision ■ Changes to the procedure of drawing money from the EU funds 	<ul style="list-style-type: none"> ■ EU institutional reform ■ Finishing the process of approximation of the Czech and EU legislation ■ Finding an integrational model which would bring the EU closer to the people and respond to the challenges of EU enlargement ■ Enforcement of democratic standards and respecting human rights in CFSP ■ 2009 Presidency

Table no. 2: SWOT analysis of the Czech priorities for EU Presidency

	Security priorities	Economic priorities	Other
SWOT analysis Czech Rep.	<ul style="list-style-type: none"> ■ Eliminating risks stemming from the insufficiency of raw materials and energy of the Czech Rep. ■ Strengthening US/NATO security cooperation ■ Attempt to develop CFSP/ESDP ■ Crafting Czech Rep. as a specialist on fight against WMD ■ Push forward and assist with EU enlargement 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Lifting barriers of trade development between the Czech Rep. and the EU ■ Support of trade and labor market liberalization ■ Efficient system of drawing funds from EU ■ Regional development ■ Intensify cooperation with neighbors while developing transport infrastructure ■ Aspire to set new EU research and innovation centers on the Czech Rep. ■ Aspire to reform CAP aiming to shift means to research and development 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Czech Rep. as EU main representative on human rights and economic transformation issues ■ Press for the status of the European center of culture ■ Press for the leading position in EU educational policies ■ 2009 Presidency and participation of the regions in preparations ■ Using the Czech intellectual potential to formulate EU vision ■ Enforcing EU institutional reform ■ Promote Czech representatives in EU institutions ■ Aspire to solve problems with integration of different ethnics into society

Priorities for EU Presidency

The preparation for the presidency process in the Czech Republic was launched on the governmental level. The post of the Vice Prime Minister for the EU was established - with A. Vondra holding it – and resolutions on financial and staff facilitation of the Presidency being taken. The Committee for the EU (C-EU) also submitted a document called “Assumptions for the priorities of the Czech presidency in the Council of the EU in the first half of 2009 – Europe without barriers” (Proposal) for broader discussion which is basically a proposal of the priorities of the Czech presidency, including the determination of principals and goals upon which they should be based. The governmental proposal of priorities sets “competitiveness, the four freedoms and liberal trade policy” as the primary agenda. The motto of the Czech presidency should be: “Europe without barriers”. The following topics should stand among further priorities: secure and sustainable energy; revision of the budget and reform of the Common Agricultural Policy; trans-Atlantic relations, Western Balkans, Eastern Europe; further expansion of area of freedom, law and or-

der; institutions and their reform, elections of the President of the Commission and the High Representative for CFSP.

If we compare the mentioned priorities with the outputs of the SWOT analysis, we can say that all topics presented by the C-EU as priorities for the presidency, match the priorities deriving from Czech interests unveiled by the SWOT analysis. In the same time, we must state, though, that the individually proposed priorities usually only set general goals for the particular priority areas and neglect many factors which could allow the Czech Republic to define itself within the EU and which could become pivotal for the country in the future.

Priorities for the presidency must not be selected purely to match the Czech interests, and it is wise to focus on only several topics (six in the case of the Proposal). Anyhow, the presidency offers the Czech Republic an opportunity to draw attention to some of its specific strong sides on the European and international level, perhaps even to make use of the possibilities that lie ahead of the Czech Republic. In this context, we can state the following options: to present the Czech Republic as an expert on the fight against WMD; to present the Czech Republic as the EU head representative pro-human rights issues and economic transformation; to press for the status of the European Center of Culture; to press for a leading role in EU educational policies and to set up EU educational and research centers in the Czech Republic; to maximize the participation of Czech regions in the preparation for and the course of the presidency pursuing the promotion of the regions and tourism; to support and engage in discussion on the future of the EU and to make use of the intellectual potential of the Czech Republic to formulate the EU vision; to aspire to solve problems of integration of different ethnics into the society.

CONCLUSION

The subject of this paper was the analysis of the Czech foreign policy priorities towards the EU with emphasis on the Czech presidency in the Council of the EU in the first half of 2009. The goal was to identify the foreign policy interests and the priorities deriving from them, which the Czech foreign policy should follow. Based on the accomplished research, the primary Czech priorities towards the EU have been, and still are those which could be included in the category of economic interests. The priorities of the Czech governments before and after joining the EU were to handle the process of economic transformation and the actual preparations for entering the community, harmonization of the legislation, good use of the EU structural funds and “smooth” functioning of the country within the EU in general. In connection with the Czech presidency preparations, it is again an economic priority which is about to become the motto. In light of the conclusions of the

SWOT analysis, it is logical to some extent. The Czech Republic has not reached the economic level of an average EU country and there are still restrictions applied to the Czech Republic in terms of the 4 freedoms. The other priority topics for the presidency correspond as well to the Czech interests identified through the SWOT analysis.

We may state that the Czech foreign policy towards the EU is based on the Czech interests which are presented in the strategic documents that deal with above all economic development of the country. As proven by the example of the SWOT analysis, the outputs of such materials can be processed in a form which offers guidelines for the Czech national interests and therefore the inputs for the Czech foreign policy. The SWOT analysis suggested other priorities in which could define itself towards the EU. The Czech Republic would thus distinguish itself thanks to such “specialization” and thus become an indispensable “player” in European and international politics. This paper offers, in connection with the Czech specialization, the following propositions: to present the Czech Republic as an expert on the fight against WMD; to present the Czech Republic as the EU head representative pro-human rights issues and economic transformation; to press for the status of the European Center of Culture; to press for a leading role in EU educational policies and to set up EU educational and research centers in the Czech Republic; to aspire to solve problems of integration of different ethnics into the society.

Lukáš Soukup got his bachelor degree in the International Relations and European Studies at the Faculty of Social Studies, Masaryk University Brno. He is specialising himself on the problematic of the Czech foreign policy, its priorities towards the EU and Czech presidency in the Council of the EU. He is a co-operator of the European Programme of the Association for International Affairs Research Centre.

EXPERT PAPERS

EU AND RUSSIA: MARIAGE DE CONVENANCE?

Jakub Kulháněk

The EU – Russia's relationship received plenty attention lately which underlines the actual increase of importance of interaction between Brussels and Moscow to a certain extent. This trend is amplified above all by the strengthening geo-political position of Russia on one side, particularly thanks to its role of the key energy supplier to the EU, and by the expansion of interests and commitment of the European Union in the post-Soviet area on the other. Moreover, Russia is trying harder nowadays to promote its interests both globally and in relations with former Soviet republics. We may argue that the Moscow – Brussels relations are marked by the difference of opinion on crucial issues of international development and by misunderstanding and mal-judgment from either side.

With the end of the Cold War, Brussels realized the need to institutionalize the economic and political relations with Russia. In 1994, the Partnership and Cooperation Agreement – PCA – was signed and became effective since January 1, 1997. The treaty sets the basic framework for the EU – Russian relations.

In the following years, Brussels and Moscow were seeking a way to streamline the mutual cooperation in order to reflect the changes of position of both sides and the course of global events. The new strategic concept approved by the member states and Russia at the 2003 Petersburg Summit, called for the formation of Four Common Spaces in the field of economy, external security, science and culture, and law and justice.

As already suggested, the relations with the EU are of an immense importance to Russia, this being valid to a certain extent in the opposite direction, even though the different fields are being stressed. Economic relations are a good example in this manner. While for Russia, the European Union represents the most important export destination; for the EU, Russia is rather insignificant from the perspective of the total commercial effect. On the other hand, Russian export of gas and oil is vital for the EU, especially for some of its members. Furthermore this trend is expected to intensify in the future.

On the political level, the Union hopes to receive Russian support on several issues of international development. Russia, in a way, is the key to solving hot problems of the post-Soviet areas - be it the separatist regions of Georgia or Moldova. Besides that, Russia plays an important role internationally, for example, thanks to the permanent membership in the UN Security Council.

It may seem as if Brussels and Moscow have an ideal ground for building a mutually beneficial and relatively harmonious cooperation. In reality, the EU – Russian relations are burdened with many difficulties. Within the Union itself, it is primarily due to difference of opinion on Russia and the incapability to define clear strat-

egies together. Instead of a single policy towards Russia, EU seems to have 27 of them – with some amount of exaggeration. On one hand, we have states such as Greece or Germany (particularly during Gerhard Schroder's term in office) which advocate a positive approach towards Russia and are boosted by economic interests in which they seek maximum cooperation. On the other hand, states like Poland or the Baltic countries tend to use the EU card during disputes with Russia. The remaining members are found somewhere in between with different level of affection for one pole or the other.

Russia itself perceives evermore the European Union as a source of potential troubles. Firstly, it does not fancy EU expansion into the post-Soviet area and efforts of some former serfs, to deepen their cooperation with the EU. The energy sector becomes increasingly an apple of discord between Brussels and Moscow. Russia in this context minds Brussels' attempts to regulate the access of Russian energy companies, namely Gazprom, to the European energy market and simultaneously refuses to accept the Union's demands for transparency of its own energy market. EU requests that Russia agrees to European energy charter as the basic framework for mutual energy relations. Among others, one of the key requirements in this energy charter is for Russia to enable access to outside agents to its pipeline network, which Moscow vehemently denies. Russia also evaluates the acting of some new member states as openly hostile and fears these countries could pull EU into their disputes with Russia. Moreover, the Union represents an illegible entity, partially the fault of Brussels itself since it is unable to adopt a common position towards Moscow, which it takes use of it gladly by preferring bilateral relations. Kremlin believes that deepening bilateral relations could benefit Russian interests more than it attempts to deal with such a difficult organization like the EU. In addition, President Vladimir Putin has a weakness for personal diplomacy and seeks to enhance friendly relations with top European politicians.

There are several issues in relation with the EU which Russia is willing to address on a European level. Issues such as energy security allow Russia to prefer bilateral talks with selected member states, as mentioned earlier on. From the full-Union perspective, the question of visa remains important. Russia dislikes seeing the visa regime become more rigid for its citizens from the part of the new member states as a result of the Schengen area expansion. Moscow would appreciate having the visa burden lifted which seems unrealistic, at least from a mid-term perspective. In this context Russia points out the necessity of solving the Kaliningrad region, namely the problem of facilitation of the transit corridor. Kaliningrad has been surrounded by member states after the recent enlargement, and the communication of this Russian exclave has thus become increasingly difficult. Finally,

Russia is concerned about the situation of Russian minorities in Baltic states and requests that Brussels resolves it. This issue is a rather delicate one since Moscow likes to use it as a tool for shifting attention from its own sometimes doubtful attitude towards human rights.

The Union and Russia, though, are made to work together thanks to the mutual cohesion and affinity. Moreover, the cooperation between Moscow and Brussels could turn out profitable for both sides under certain circumstances. From this point of view, the key to the puzzle is for the EU to discover an internal unity. This will require many compromises in the future under the condition that the member states would be willing to downsize their individual demands in the first place. Some member states will have to realize that the sardonic policy is rather counter-productive from the long-run interests' perspective. A fair illustration is the case of Poland, which decided to block the negotiations of the EU with Russian de to Russian embargo on the imports of Polish meat. Instead of altering the Russian approach, Poland was pushed into isolation when coming face-to-face the economic interests of influential member states.

The EU should therefore aspire to normalize the relations with Russia. This is only possible, though, if it acts uniformly and attempts to draw clear frontiers for the relation with Russia. The Union may well use its credit on the international stage for this purpose. Kremlin is desperately trying to create an image of Russia as an important global actor and is very sensitive to any efforts to deny the status. The EU should have enough powerful tools within the G8, the UN, or during the talks on Russian admission to the WTO to streamline Moscow's policy. This is valid, for example, in connection with negotiations on energy issues where joint pressure could push Russia into some compromise. Resolute implementation of the European neighborhood policy in the East-European region, with emphasis on the energy sector collaboration, could further strengthen Brussels' bargaining position towards the Russian federation.

Jakub Kulhánek is finishing his studies at the Institute of International Studies, Faculty of Social Sciences, Charles University Prague. In 2006 he studied at the University of Kent, the United Kingdom. He published several papers and his analyses are published on the ihned.cz portal and in *Týden* weekly. He is a coordinator of the Eastern European Programme of the European Programme of the Association for International Affairs Research Centre.

EXPERT PAPERS

POSSIBLE CHANGES IN THE COMMON AGRICULTURAL POLICY OF THE EUROPEAN UNION AND THEIR EFFECTS ON THE CZECH AGRICULTURE

Tomáš Doucha

The Common Agricultural Policy of the European Union is a system of subsidiary, incentive and regulatory measures, which have been evolving since the 60s in the last century. In this post-war period, one of the main goals of this policy was to ensure sufficient food supply for reasonable prices. Subsidies have thus been destined for development of agricultural production and from there to securing farms' incomes. Since the 80s, the situation has been reversing and the EU agricultural market has begun tackling agricultural overproduction. Since then, the EU has been attempting changes in the CAP of both the nature of partial moves and to more systematic reform steps. The latest CAP reform derives from the CAP Mid-Term Review for the period of 2000 – 2006 run in 2003, which serves as the basis for the policy for the following fiscal period of 2007 – 2013. It is apparent, though, that additional changes to the CAP are necessary in order for them to respond to the intensification of internal EU problems, and to the changes on the global agricultural market supported by pressure from the World Trade Organization.

The CAP currently represents over 40% of the EU's expenditures and is implemented via two so-called pillars of the policy. The first pillar focuses on the support of prices on agricultural producers and the farms' incomes which primarily consists of direct subsidies to farmers and interventionist measures by the EU on the market (mainly export subvention). The second pillar, partially co-financed by EU member states, is targets at structural support oriented towards farm modernization, enhancement of environment – friendly agriculture and the country-side development. Its implementation is facilitated by national Country-Side Development Programs. Current EU expenditures on the first pillar are by far superior to the second pillar. Besides that, individual EU countries support their agriculture by state aid, the implementation of which requires EU approval as so, would minimize the effects of such subsidies on the internal EU competition.

Today's CAP can still be evaluated as a very protectionist policy which is covered almost equally by EU tax payers as by the EU food consumers. According to the OECD methodology, the level of EU agricultural subsidies varies from 30 – 40% of the so-called equivalent of production subventions, which is approximately on the average OECD countries level in the long run (with significantly higher subsidies in e.g. Switzerland, Norway, Japan and other countries). It basically means that out of the 100 Euros earned by an EU farm 30 – 40 Euros come from the tax payers and consumers. The voices calling for agricultural subsidies to be donated only for what agriculture really provides above the level of market relations (i.e. for the production of positive externalities – public goods for the society) are increasingly loud within EU.

The CAP, for the time of its duration, can be assessed as a policy which on one hand, is truly the only common policy notable for contributing to integration and solidarity and regional balance of the EU through the mean of a single market. On

the other hand, it contributes to grave deformations of internal and global agricultural market, to bad allocation of the EU resources (and therefore to lower productivity of not only EU agriculture), to deterioration of agriculture's relationship with the environment and to unfair distribution of wealth (20% of the largest and mostly the wealthiest farms absorb 80% of all subsidies). We must not neglect the ongoing difficulties of the Union with the situation of the country-side where agriculture is not the main generator of income and employment anymore.

Pressures within the EU to improve the CAP efficiency, accompanied by WTO (in your paragraph where you first talk about the World Trade Organization, I would put WTO in parentheses after you announce it, because WTO has just all of a sudden appeared in this paragraph) pressures to lift barriers on the global agricultural market and to decrease to a level of protectionism in agriculture in developed countries, lead to proposals to change this policy in both the mid-term (2010 – 2013) and the long-run perspective (after 2013).

Suggestions to change the CAP in the mid-term concentrate on the so-called CAP Health Check, introduced by the European Commission in 2007, is currently subject to many discussions in EU member states and the European Parliament level. The final version of the proposed changes is thus not known yet, nevertheless, we may expect the main principles to be adopted and implemented no later than from 2010. The leading force of mid-term changes to the CAP is an effort to boost the policy's efficiency by improved targets of subsidies and by increasing market orientation of the farmers. These goals should be achieved especially through the following measures:

- Complete separation of the direct subventions from decoupling while maintaining the option to provide part of these payments to sensitive sectors or regions linked to production (this concerns above all ruminant breeding in the marginal areas);
- Modulation of direct payments, i.e. shifting up to 13% of these payments from the larger farms to the second pillar;
- Digressive direct payments, i.e. degressive decrease of direct payments to farms from certain size and using the saved sources for specific purposes within the framework of the first pillar or the second pillar;
- New definition of the so-called Less Favoured Areas (LFA) where farmers receive specific subsidies within the Second Pillar to preserve the agriculture (and employment), and introduction of degressive nature of such subventions;
- Reform of the so-called common market organizations, namely if it concerns abolition of export subsidies and gradual dissolution of the system of quotas on milk production.

It is important to highlight that the Health Check measures do not target the overall EU expenditures on the CAP. These should be maintained until 2013, but redistributed as so they would be better aimed – to foster farmer’s orientation towards the market signals.

As for the CAP arrangement, after 2013 the discussions on the eventual changes are at an early stage. Still, it is clear that the primary motor will be the overall total cut on EU expenditures on the CAP in support of the Lisbon strategy to strengthen the aggregate competitiveness of the EU towards third world countries. Much will depend on the evaluation of external conditions for the CAP, particularly on the development of the global agricultural market (i.e. whether the current growth tendency of demand for agricultural resources for food and non-food utilization will keep up), on the progress of climate change and others. The European Commission conditions any thoughts on the CAP changes after 2013 by discussing on how does agriculture, in fact, contribute to society. This discussion, which will concentrate on the so-called Reflection Paper, should precede debates on budget issues of the European Union. However, apparently only a few EU countries doubt the need for reduction of expenditures on agriculture.

The future of the First Pillar – the direct subsidies – is at stake. As of 2013, these should be completely separated from production and provide most probably not according to the so-called historical basis (as some EU members apply it today), but equally across a given region. Neither can we exclude tighter conditions for provision of direct subsidies (for environment, animal peace and food safety) which currently concentrates on the so-called cross compliance. The total amount of subsidies of the First Pillar could gradually decrease with some EU countries (for example Great Britain) already sending signals that the First Pillar could be abandoned by 2020. The intentions to downsize or even abolish the First Pillar will be confronted with the effort to secure the necessary scale of “safety net” for the farmers - in other words to use the First Pillar for risk management in agriculture. The Second Pillar should not be affected and should be more oriented towards the most serious problems in relation between agriculture and the environment (amelioration of the ground quality, water regime in the country-side and biodiversity). From the position of research, there are discussions over whether development of the country-side should be supported by a new independent Third Pillar of the CAP to make the relation of the CAP to this domain more transparent.

All considered or expected changes to the CAP will naturally have impact on Czech agriculture. The problem is that the Czech agriculture has a completely dif-

ferent structure in comparison with the old EU countries (EU-15) due to its historical heritage and to the course of ownership transformation after 1989. The CAP in use seeks to fulfill the concept of the so-called European Model of Agriculture which is based on the multi-functional activity of agricultural economy of smaller family-run farms. The multi-functionality is understood here as the ability of the farms to produce positive externalities in relation to the country-side, environment and nature. The structure of the farms is significant in the sense that a measure of the CAP, which is applied universally across the EU, usually causes different effects in the Czech agriculture compared to the agriculture of e.g. Austria, Bavaria etc. The Czech agriculture differs from the EU-15 countries particularly in these aspects:

- Extreme size of agricultural enterprises and the dual structure of the farms: approximately 5% of the companies manage around 75% of the land;
- Small share of family farms on the total agricultural land area (approximately 13%), major share of companies including collective forms of business (co-operatives, joint-stock companies) and an increasing share of large individually owned companies of non-familial type;
- Exceptionally high share of leased land in companies (85% in average) with the majority of land owners not working in agriculture anymore, but living in towns.

The Czech farm structure with the supremacy of large, purely profit-oriented companies creates the following risks and problems in terms of current and future CAP measures:

- Very uneven inefficient distribution of subsidies in relation to the country-side development – less than 10% of the companies, often based in Prague or in other cities, receive the vast majority of subsidies;
- Weak internalization effects - companies must be financially stimulated to produce local public goods which makes the policy more expensive (instead of e.g. cheaper consulting and employees' education to prevent self-deterioration of the land quality through erosion etc.);
- Leaking of subsidies out of agriculture and country-side through land ownership – according to OECD studies 50 – 75% of direct payments (especially if they are not separated from production) goes to the land owners through tenemental relations); this risk has so far been minor due to obstacles on the market, but during the following years it will definitely grow in importance.

The mentioned problems and risks must be taken into consideration upon preparations of the Czech Republic for changes in the CAP, and during the preparations for the Czech Presidency in the first half of 2009.

Tomáš Doucha is a graduate of the Czech University of Agriculture, Faculty of Economics and Management. In 1981 he was awarded the title of Candidate of Science (PhD. equivalent) in agricultural economics. Since 2001 he has held the position of Associate Professor at the Czech University of Agriculture in Prague. Between 1998 and 2004 he held the position of the director of the Research Institute of Agricultural Economics Prague. Between 2006 and 2007 he occupied the post of Deputy Agriculture Minister of the Czech government. He is a member of the Science Council and the Board of Trustees of the Czech University of Agriculture, and co-operator of FAO and OECD organizations, European Commission or World Bank.

EXPERT PAPERS

ANOTHER BORDER IN EUROPE DOWN – THE SCHENGEN AREA EXPANDS

Vit Nejedlo

The Justice and Home Affairs Council of the European Union finally confirmed the enlargement of the Schengen area by 9 new members, including the Czech Republic, on its meeting on December 6, 2007. These are the countries which entered the EU three years ago and their accession into the group of states which have abolished borders among each other is often interpreted as the definite pull down of the former iron curtain. By December 21, 2007, border checks will have been cancelled at land and sea borders, and on March 31, 2008 the airport checks will have ended for flights within the expanded Schengen area.

The step is interpreted in many levels. The politicians speak of expansion of the space of freedom, security and law. The EU frontier is shifting and many people from Central and Eastern Europe speak of only now becoming full-fledged citizens of the Union. It is precisely in this region where the Schengen area expansion carries a great deal of symbolism. It is equally true that the mentioned countries have been permanently involved in preparation and their readiness was overviewed as part of the so-called Schengen evaluation. The fact that the preparations have been running smoothly is apparent, since the working group of the Justice and Home Affairs Council of the EU decided to grant access to the newly entering countries to the Schengen Information System (SIS) – the main instrument of Schengen cooperation – starting already from September 1, 2007. The movement of abolition of land border checks was moved to an earlier date, too, as a sign of acknowledgement and appreciation of the preparation work of the newly entering countries.

The abolition of border checks at the internal borders – among the member states – belongs to the essential principles of the Schengen cooperation. The member states' citizens may cross the borders wherever and whenever they want, respecting the relevant regulation of the particular country concerning e.g. the private ground or protected natural zones. In order to prevent this arrangement from being easily abused by organized crime, the external borders are on the other hand strengthened. It does not involve, though, only thorough checks of third countries' citizens and the protection of the common border, but common visa policy as well. This establishes both a common list of countries whose citizens must have a valid visa to enter the Schengen area (the so-called black list) and a list of countries whose citizens are not required a visa (the white list). A visa issued in one member state is then valid in all remaining states of the area. Today, there are the following types of Schengen visa: first is the airport transit visa (Type A) which refers to passing the airport transit zones during an interlanding. Second, is the transfer visa (Type B) which entitles the bearer to cross the Schengen area for a maximum of 5 days. Next is the short residency visa (Type C) which allows the bearer to stay in the Schengen area for 3 months at most during the six months since the first entry of the area. The

permanent residency visa (Type D) does not belong among the common Schengen visas and relates only to the issuing country's territory. However a combined D + C visa with characteristics of both types may be issued as well.

Another principle is the cooperation in police and justice matters. It aims to harmonize the common approach against proliferation and development of organized crime, particularly concerning human trafficking, illegal immigration, and trade of arms and drugs. Since the Amsterdam Treaty came into force, the legislation is not compact. While the asylum, visa and immigration policy are now part of the so-called First Pillar (therefore they are part of the European law) and are implemented above all through regulations and directives, police and justice cooperation in the field of criminal affairs remains in the Third Pillar (therefore it is based on inter-governmental collaboration) and is effected via decisions and or framework decisions. Another piece of legislation is found in the Schengen Implementing Convention. In practice, it concerns the possibility for the police to monitor and follow persons even abroad, the work of liaison officers abroad or exchange of information via common communication channels. Particularly the first mentioned option is greatly significant since it represents an important interference with the territorial sovereignty of a state. Necessary to add that the option to continue monitoring or following persons on the territory of other Schengen member states is limited by precisely set rules. It concerns, first of all, an early request to the state in question which must agree to the prepared action. An exemption from the rule is tolerated only in cases of listed grave criminal acts. Pursuing a person on the territory of another state within the Schengen area without previous request for approval, is only possible if the given person is suspected of committing such criminal acts as murder, rape, human trafficking or illegal transport of dangerous waste (Article 41 of the Schengen Implementing Convention). Further restrictions concern the use of service gun or entering private land. In general, it is valid that police units must respect the law of the country where their pursuit is resumed. Justice cooperation is effected during the criminal procedure, the subsequent decision enforcement, coordination of legislation elaboration as part of the fight against organized crime.

As was already mentioned, abolition of border checks is compensated by strengthened cooperation of police and justice authorities and by common practice in visa and asylum policy towards third countries. In order for such cooperation to function well, it is necessary to secure adequate exchange of information among member states in the first place. The information systems play this role within the Schengen area. The most famous of these is doubtlessly the Schengen Information System (SIS) which is in service since 1995, a regulation in the Schengen Implementation

Convention. Through this network, member states share information on missing, prosecuted or wanted for testimony persons. It includes information on persons who should be extradited in connection with the European warrant for arrest (so-called Euro-warrant). The evidence of third countries' citizens who have been denied Schengen space entrance is within SIS, as are certain other categories (stolen or missing vehicles, personal documents, bank notes or weapons). This information is accessible to appropriate member states' authorities 24 hours a day, and those who inserted the data into the system are responsible for their correctness. Due to the growing number of member states and the limited capacity of the system, the SIS II (second generation Schengen system) is currently under construction. It should allow wider access into the system, speed up the data transfer and include biometric data (photos and fingerprints). Due to the demanding preparations for launching SIS II, SIS One 4 All system was created during the Portuguese Presidency which enables the newly entering states to join the system before SIS II is completed. The new system should be launched in December 2008. All upcoming members were granted access to SIS One 4 All as of September 1, 2007, based on the decision of the Justice and Home Affairs Council of the European Union. Thanks to this arrangement, the respective authorities of the candidate countries have become well familiar with the system and their full integration will most likely run smoothly.

EURODAC is another information system. It consists of a database of fingerprints of asylum applicants and illegal immigrants in Schengen zone countries. This system is fully used by the Czech Republic since entering the EU on May 1, 2004. Another system is called FADO and contains examples of real and fake documents together with description of the security and falsification techniques. VISION network is designed for consulting among national authorities upon issuing visas. Such consultations only refer to citizens of selected states and are executed based on electronic forms. Once the Visa Information System (VIS) is launched, the individual national VISION stations will become its components. VIS is going to be a common database of all applicants for asylum in Schengen area countries. It will run on the same principle as SIS II and will involve biometric data.

Since huge amounts of information are transferred within the framework of the described cooperation, much attention is paid to its processing. Only the responsible national authorities (and their audited employees) have access to the data. An institution is assigned in each country where a citizen of the given state may request the information whether and which data is stored in the systems. The Office for Personal Data Protection plays this role in the Czech Republic.

The enlargement of December 21, 2007, is a historical turning point in the real sense of the word. It is not just about the integration of countries of the specif-

ic region of Central and Eastern Europe, but about the number of new members. Never in the past was the Schengen Agreement (signed in 1985 in the town of Schengen, Luxembourg) joined by so many states at once. The original signatories to the Schengen Agreement were Germany, France, Belgium, the Netherlands and Luxembourg. In 1990, Italy joined, followed by Spain and Portugal in 1991 and Greece in 1992. One should add, though, that it often did not involve full integration. Italy, for example, abolished the border checks in 1998 and Greece in 2000. Meanwhile the Schengen Agreement was joined in by other countries. Austria in 1995, Denmark, Finland and Sweden in 1996, and Norway with Iceland fully joined in 2001 on the basis of a special association agreement. Countries, which entered the EU in 2004, expressed the wish to take part in the Schengen cooperation at the very beginning. Therefore they had been gradually harmonizing their legislature with the laws of the Schengen area (the so-called Schengen *acquis*) and had been preparing equally on the technical and human equipment side. Since 2005, the Schengen evaluation took place aiming to review the readiness of the candidate states for full integration. This evaluation was formally concluded in November 2007 when the readiness of the ten candidates was declared. Only nine of them, though, actually joined the Schengen area on December 21. These were the Czech Republic, Estonia, Lithuania, Latvia, Hungary, Malta, Poland, Slovakia and Slovenia. Cyprus expressed its will to join once the SIS II is launched. In terms of future enlargement, Switzerland stands among the hot candidates with the probability of entering within months and Lichtenstein, Bulgaria and Romania in a longer perspective. On the contrary, the United Kingdom and Ireland will remain outside the area keeping the border checks with other countries, though taking part in the police and justice affairs cooperation.

Vít Nejedlo got his bachelor degree in the Political Science and International Relations programme at the Charles University Prague, Faculty of Social Sciences. At present, he studies International Relations and Law at the Charles University Prague. In 2007 he studied at the University of Reading, the United Kingdom. Since 2006 he is a President of *cafebabel Praha*, local team of European magazine *cafebabel.com*. Moreover, he is a member of the European Programme of the Association for International Affairs Research Centre, where he participated on several projects concerning European Union issues and Czech foreign policy problematic.

EUROPEAN PARLIAMENT

**Tato publikace vznikla v rámci projektu
Participative European Citizenship
podpořeného Evropským parlamentem.**

**This book was published within the project
Participative European Citizenship
supported by the European Parliament.**

ASOCIACE PRO MEZINÁRODNÍ OTÁZKY

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) je přední český nezávislý think-tank v oblasti mezinárodních vztahů a zahraniční politiky. Základním posláním AMO je přispívat k hlubšímu porozumění mezinárodního dění. Naším cílem je zprostředkovávat dialog mezi zástupci široké veřejnosti, politiky a byznysu a za tímto účelem se věnujeme celé řadě vzdělávacích a výzkumných aktivit.

K DOSAŽENÍ SVÝCH CÍLŮ ASOCIACE:

- formuluje a vydává studie a analýzy
- pořádá mezinárodní konference, expertní semináře, kulaté stoly, veřejné diskuse
- organizuje vzdělávací projekty
- prezentuje kritické názory a komentáře k aktuálnímu dění pro domácí a zahraniční média
- vytváří příznivější podmínky pro růst nové generace expertů
- podporuje zájem o disciplínu mezinárodních vztahů mezi širokou veřejností
- spolupracuje s řadou dalších domácích i zahraničních institucí

ASSOCIATION FOR INTERNATIONAL AFFAIRS

Association for International Affairs (AMO) is a preeminent independent think-tank in the Czech Republic in the field of international affairs and foreign policy. The mission of AMO is to contribute to a deeper understanding of international affairs through a broad range of educational and research activities. Today, AMO represents a unique and transparent platform in which academics, business people, policy makers, diplomats, the media and NGO's can interact in an open and impartial environment.

IN ORDER TO ACHIEVE ITS GOALS AMO:

- formulate and publish briefing, research and policy papers
- arrange international conferences, expert seminars, round tables, public debates
- organize educational projects
- present critical assessment and comments on current events for local and international press
- create vital conditions for growth of a new expert generation
- support the interest in international relations among broad public
- cooperate with like-minded local and international institutions

**Asociace
pro mezinárodní
otázky**
Association
for International
Affairs